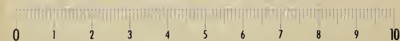
IORDANVS BRVNVS NOLANVS.

DE PROGRESSV ET LAMPADE venatoria logicorum.

Ad promptè atq; copiosè de quocumq; proposito problemate disputandum.

Anno 1587.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

EXCELLENTISSIMO, ET ADM. REV. D. D. GEORGIO MYLIO AVGVstano, VVitebergensis Academiæ Cancellario, Iordanus B. Nolanus S. P. D.

Irca propositum venationis campum (excellentissime domine) innumeros perperam laborantes circumspicio, dum ex ijs quidam post tumidorum grammatistarum (qui sub titulis artis inuentiuæ, iudicatiuæ, & aliarum (si dijs placet) omnium, infinitas non cessant stercorare paginas) futiles præceptiones auij, eos consulunt agricolas, qui ad alios cum bubulcis agros excolendos, essent aptiores. Alij nescio qua literatoria methodo monstruosas exaucupantes aues, dum fragilibus exsuccæ arboris ramis innituntur, illis (vt est apprimè necessarium) deficientibus & abreptis, in saxosum campum methodicè recidentes, earum quas captabant auium (inanium videlicet cogitationum, quæ in nido ignorantiæ prauæ dispositionis pullis incubant) miserabilis esca fiunt. Nonnulli seruili & adulatorio quodam obsequio eos sibi duces iactitant, qui venatorio cornu non tam benè in ludis puerorum, quam in aperto & philosopho rum

rum auguſtiore campo malè tonantes,canes impli-cant,feras diſperdunt,&auidiores confundunt frau dantque venatores. Nec deſunt fortunatiores qui nõ tanta ingenij tenuitate laborant,vt ignorent præter iudicij & inuentionis titulum nihil prorſus inuentionis,nihilq; iudicij artes huiuſce generis continere: Porrò cum propter authoris aſperitatem, & illis imperuios expoſitorum ſenſus, neq; frugaliter per Ariſtotelicas ſemitas iter arripere poſsint, proprij ingenij viribus,innixi cum Oedipo tragico dicere videntur. Huc omni duce ſpoliatus ibo. Melius inueniam viam, quã quæro,ſolus. Horum deſertam & infelicem commiſeratus conditionem, operepręcium me facturum duxi, ſi in huius artis ordine, expolitione, cultura, complemento, & elucidatione laborarem, quatenus ijs quos cælum ad horum fructuum participationẽ deſtinauit pro virili ſuffragator adeſſe poſsim. Vbi quid,quantumq; præſtiterim,tuum,aliorumq;(quibus hoc intelligere dabitur)eſto iudicium. Hæc tibi dicare tuoq; malui examini, iudicio, atq; patrocinio,offerre, ſubmittere, atq; comendare,vtpotè qui proprijs uidens oculis,cæcis lippisué alijs iudicanda committere non cogaris, ijs inquam qui cum ignorent, vel ſimulato contemptu feruidius carpant,vel vt aliquantò plus ſapere videantur,tantillo labra comprimentes & naſum propèmodum intorquentes,eadem frigidiuſculè comendent. Vale,& Muſas quæ non vulgaribus te decorarunt, inſignijs, amicas excipe.

DE PROGRESSV LOGICÆ VENATIONIS.

HAVD QVIDEM SATIS *esse arbitramur fugacem per syluosum dumosumq; campum apprehendisse feram: si uenatorem lateat, quomodò hanc ipsam tractare & ad usum conuertere debeat. Quid etenim mihi prodesse potest si construendæ domus partes & organa habuerim apparata, quæ mox in ædificij structuram componere nesciam & ordinare? Circa omne quæsitum cuius apertam intendimus habere cognitionem, minimè sufficit inter utramq; extremitatem collocanda adeptos esse media: uerum & operæ pretiũ est scire quibus ipsa (pro diuersis occasionibus) serierum rationibus, ordinibusq; adnecti debeant, atq; collocari.*

II. Membrum.

Illud igitur primò in memoriam reuocandum, quod omne problema aut est affirmatiuum uniuersale, aut uniuersale negatiuum, aut affirmati-

uum particulare, aut particulare negatiuum. Primum in primi primæ figuræ modi forma perquirimus: Secundum in primæ atq; secundæ: In primæ atq; tertiæ tertium; Quartum in omnibus.

III. Membrum.

Vt igitur omne quæsitum seu problema duabus uerbo substantiuo copulatis partibus consistit, quarum prima est de qua aliquid affirmatur uel negatur, altera quæ de aliquo affirmatur aut ab aliquo negatur: ita omnem syllogisticam & enthymematicam argumentationem tribus constare terminis est necesse, maiori extremitate A. minori extremitate C. & medio B. Ante omnem igitur syllogisticum discursum atq; disputationem de hoc ipso quod in controuersiam ducitur, maior minorq; extremitas præhabentur, & ipsum quod quærendum remanet, est medium, de quo mox etiam considerare debeas quomodo collocandum sit & ordinandum. Nunc igitur primum de hac, deinde de reliqua artificiosa meditatione complenda speculabimur. Primò inquam de formæ, secundò de materiæ dißeremus innuentione.

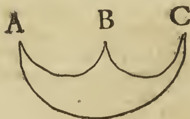
IIII. Membrum.

Generalem syllogizandi formam in tribus tantummodò figuris inuestigare licet: iuxta eas enim propositiones, atque problematis cuiuscunq; terminos in aliquo medio communicare contingit. Si quippè demonstrandum est A *affirmari de* C, *uel à negari à* C, *frustrà ad eosdem terminos accipiendos conuertemur, qui enim fieri potest ut idem per idem ipsum demonstretur?* Temere *quoque assumemus aliquid quo* C *manifestetur uel ipsi inesse* D, *uel alio cuicuq; præter hæc duo nempè subiectum prædicatumq; quæsiti, numquam enim* A *de* C *prædicabitur, quia* B *de* D *uel alio quocunq;.* Perperam *tandem omni alia (quam possis imaginari) ratione, laborabis, qua participans cum uno tantum extræmorum capiatur: etiam si in infinitum fiat abitio: ut si* A *communicet cum* B, B *cum* D, D *cum* E *& ultra, numquam eò deuenies ut* A *de* C *concludas affirmatiuè uel negatiuè prædicari.* Nullum *igitur umquam necessarium est fore syllogismum nisi medium tale sumptum fuerit, quale ad utrumque extræmorum attributione quadam referatur.*

V. Membrum.

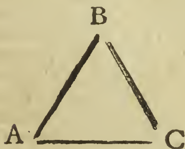
Modus autem communicantiæ huius, uel ſumitur ex habitudine extremorum ad medium: uel ex habitudine medij ad extrema. Siquidem ex prima, aut talia ſunt, ut horum alterum ſit quod de medio, alterum uerò de quo medium, & hæc eſt figuræ primæ: aut ambo ſunt de quibus medium, & eſt ſecundæ: aut ambo ſunt quæ de medio, & ipſa eſt tertiæ figuræ diſpoſitio. Si uerò ex habitudine altera: uel (ad primam figuram) medium eſt de quo primum & quod de ſecundo, uel (ad ſecundam) quod de utroq;, uel (ad tertium) de quo utrumq;.

Nota primæ figuræ, in qua Maior propoſitio B A. Minor C B, concluſio directa C A, indirecta A C.

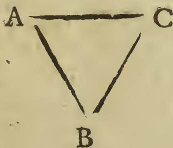

Notæ

Nota ſecundæ figuræ: in qua maior propoſitio A B, Minor C B, concluſio directa C A, A C indirecta.

Nota tertiæ figuræ, in qua Maior B A, Minor B C, Concluſio C A, directè, & A C indirectè concludendo.

VI. Membrum.

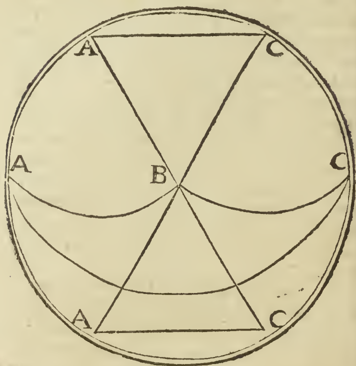
Vniuersalem igitur affirmatiuam concludere uolens, quære B medium quod continetur totum ab A, id est de quo A uniuersaliter prædicatur: & continet totum C, id est quod uniuersaliter prædicatur de C, & argumentabere iuxtà primum primæ figuræ modum. Si uniuersalem negatiuam concludere intendis: queritò medium B de quo subiectum uniuersaliter dicitur, & quod negatur uniuersaliter à prædicato, & habebis iuxta primam figuram quod concludas: uel medium B quod affirmatur uniuersaliter de A & negatur uniuersaliter à C, aut negatur uniuersaliter ab A & affirmatur uniuersaliter de C, & argumentabere iuxtà secundum atq; primum secundæ figuræ modum. Si particularem affirmatiuam concludere animo sedet. Poteris in prima figura uel medio B quod continetur totum ab A et continet totum C; quia ubi concludimus uniuersale, possumus etiã suum particulare concludere. Vel medio B quod continetur totum ab A, & continet in parte ipsum C. Poteris etiam in tertia figura uel medio quod continetur ab utraq; extræmitate totum. Vel secundum partem ab una secundum totum ab altera, quod accidit (ut est ibi manifestum) dupliciter. Si negatiuam particularem uis inferre. Poteris primò modis quibus uniuersalis negatiua concluditur

tur ut est per proximè dicta satis manifestum. Secundò in prima figura, uel medio quod totum excluditur ab A , *&* q, *affirmatur in parte de* C. *Vel medio quod totum continetur ab* A *subiecto, seu de quo* A *uniuersaliter dicitur, & nihil continet de* C, *id est uniuersaliter negatur à prædicato problematis: & ita concluditur indirectè.* Tertiò *in secunda figura, si medium* B *ab* A *extræmo negetur uniuersaliter, & de* C *particulariter affirmetur, uel de* A *affirmetur uniuersaliter, & de* C *particulariter negetur,* Quartò *in tertia figura ubi de medio* B. A *ipsum uniuersaliter negetur, &* C *uniuersaliter affirmetur, uel de ipso particulariter negetur* A *&* C *affirmetur uniuersaliter, uel de ipso negetur uniuersaliter* A, *&* C *particulariter affirmetur.*

Ex *ijs difficillimè omnium problema uniuersale affirmatiuum astruitur.* Facillimeq; *euertitur: uniuersale enim tollitur siue nulli insit, siue alicui non insit: hoc autem quod est alicui non inesse, probatur in omnibus: nulli autem inesse in duabus manifestatur.* Huic *difficultate constructionis proximum est uniuersale negatiuum, quod ex hoc quod uel omni uel alicui insit, destruitur.* Par*ticularia uerò altero tantum refutantur modo: hoc quidem quod omni, illud autem quod nulli,* Quia *uerò in pluribus figuris inueniuntur atq; modis, longè facilius quam uniuersalia confirmantur.*

Figura

Figura complicationis trium figurarum.

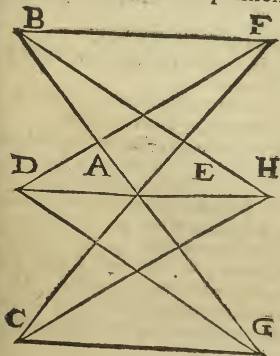

VII. Membrum.

Ab alio rursus principio atq; capite uelut exordientibus. Positis duobus problematis terminis Respiciatur primò ad prædicatum A. *Secundò ad ea quæ dicuntur de* A, *seu continent* A, *quæ ab Aristotele consequentia nuncupantur, & significantur per* B. *Tertiò ad hæc de quib. dicitur* A, *seu quæ cõtinentur*

linentur ab A, & ab Aristotele uocantur antecedentia & significantur per C. Quartò ad ipsa quæ sunt cõtraria ipsi A seu remota et aliena, de quib. nec A dicitur, & quæ nec de A dicuntur, quæq; nec A cõtinet & à quib. nec A posset contineri, et ab Aristot. uocantur contraria, suntq; significata per D. Simili ordine respiciatur ad E subiectum quæsiti, seu problematis. Ad ea quæ de subiecto, dicuntur significata per F: ad ea de quibus subiectum dicitur significata per G: ad opposita alienaq; à subiecto significata per H.

Figura proximæ dictæ dispositionis.

Ibi ad definiendum An omnis uoluptas sit bonum. An nulla uoluptas sit bonum, An aliqua uoluptas sit bonum, An aliqua uoluptas non sit bonum: Bonum est prædicatum problematis. Voluptas est subiectum.

A. ergo significat BONVM.
B. Vtile, prosequendum, appetibile, fauens, conseruans.
C. fœlicitatem, sanitatem, integrum, pulchritudinem, uirtutem.
D. fugiendum, nocens, alienum, destruens, corrumpens.
E. significat VOLVPTATEM.
F. placitum, naturaliter appetibile, facile, securum, quietum.
G. gratam conuersationem, diuitias, honorem, bonum coniugium, uindictam ex hostibus.
H. laborem, dolorem, paupertatem, dedecus, tedium.

Volentibus igitur uniuersaliter concludere A de E respiciendum est ad antecedentia prædicati & ad consequentia subiecti, nam si aliquod horum sit idem cum altero, habebis iuxta primum primæ figuræ modum, quod intendis. Qui cupit particulare affirmatiuum, respiciat an idem sint quædam ex antecedentibus utriusq; : ita enim concludet

cludet in primo, tertio, & quarto figuræ tertiæ. Vel respiciat ad contraria prædicati & anteceden-dentia subiecti si concordent: poterit enim concludere in primo atq; tertio primæ figuræ mediante conuersione conclusionis. Item in tertia. Qui uniuersalem negatiuã quærit, uideat an sit concordantia inter consequentia subiecti & repugnantia prædicati: coucludetur enim in secundo primæ & primo secundæ figuræ. Vel an concordent repugnantia subiecti & consequentia prædicati ut concludat in secunda figura. Volenti autem particularem negatiuam concludere, respiciendum est ad antecedentia subiecti & repugnantia prædicati: ita enim (præter quam in quarto secundæ modo) poterit in omnibus concludere figuris.

VII. Membrum.

In Quibus omnibus (pro modis alijs particularibus, qui prætermißi uiderentur) conuersionum canones mente habeantur. Vbi enim E omne est A, & aliquod E est A, & aliquod A est E. Vbi E nullum est A libi nullum A est E, aliquod E non est A, aliquod A non est, E. Vbi E quoddam est A, ibi quoddam A est E. Vbi E quoddam non est A, ibi A quoddam non est E.

IORDANVS BRVNVS NOLANVS DE LAMPADE VENATOria Logicorum.

SCHALA.

I. Membrum.

DPROPE DIVINAM *possessionem, adeptio*: *Laboriosam adeptionem, inuentio. Industriam inuentionem, perquisitio*: *Solertem perquisitionem, lux*: *Viuidum lucis ignem, machinantis intentionis apparatus, Ipsam, peruigil appulsus uoluntatis*: *Hanc, finis, boniq; adipiscibilis apprehensio præcedat oportet.*

II. Membrum.

Poßibile, capeßibileq; bonum quod proposuit in artis huius fronte Peripateticus princeps, est, ut inuentam, adeptamq;, poßideamus quam quis non perperam intenderit perquisieritq; uiam: *ut-*

potè

pote qua de quocunq; problemate ex uniuersalibus argumentando proponamus, proponendo argumentemur, determinando respondeamus, & respondendo determinemus.

III. Membrum.

At quis non adeò uehementer, & altius, sed quasi submißius atq; sobrius in eum finem iudicat incumbendum: quominus tria hæc. Non uanam. s. exercitationem, minus otiosa colloquia, Philosophicamq; minimè omnium prætermittendam contemplationem tandem uideamur assequuti: dum Primò methodum subministrat, qua de quocunq; proposito argumentari, Secundò examen suggerit, quo multorum adnumeratis opinionibus non è peregrinis sed ex domestica singularum doctrinarum specie non benè differentibus obijcere, Tertò trutinam adcommodat, qua ad utramq; contradictionis partem dubitare potentes, in singulis tanto facilius quid uerum quidue falsum censendum sit decernere & definire poßimus? Sicut enim postquam uelut arte depuratiua ex quadam aliorum mineralium commixtione segregatũ est aurum: ipsum metallorum preciosißimnm faber aurarius expurgatum exquisitum atq; probatum accipiens, extendit, dilatat, & ad certas fuso configurationes utitur, & ornat officinam: ita post problema sub discußionem altercationemq;

nemq; positum, subinde euenit ut citrà incertitudinis ullius inquinamentum, ex positis atq; concessis, probatis & euidentibus, apodicticæ conclusionis habita humanæ rationis apotecha decoretur. Sic primò dirigimur in uiam, Secundò ad congressum roboramur, Tertiò oculos quasi caligantes abstergimus: dum hæc primò semitarum notitia peruium atq; facilem scopi illius ad quem collineamus reddit attactum, Secundò uelut in equestri ad circum exercitio ad serios bellicos congressus laudabilius persequendos disponit, Tertiò uelut è laborioso conflictantium tenebrarum atq; lucis agone frugaliter euadentes, efficit ut eorum tranquillam possessionem habeamus, quæ pro moralibus uirtutibus stabiliendis, & speculatiuis illustrandis disciplinis, apprimè necessaria esse censentur.

IIII. Membrum.

Ignis eterogenea disgregans utpotè ueritatis aurum, à falsitatis, credulitatis, & opinionis litargirio, stamno, & argento secernens, calida lux illa est, quæ in plerisq; torpens languidior apparet & aberrans. In alijs autem uel naturæ celeri quadam dexteritate clarior est atq; promptior. In quibusdam uero artis expolitione ita uegetem & illustrem licet intueri: ut in uenatore ad omnium latibulorum aptam perscrutationem, & fugacis per am-

per ampla uenabula, problematis inuentionem ascendat, nec minus ad intuendos euisceratæ feræ artus iudicium exacuat. Neq; enim *sine canonicæ huiusce rationis cognitione, tanti esse potest scintillæ à natura nobis insitæ tenuior illa uis.*

Hac luce pertinacis eius cæcitatis uaga phantasmata discutientes. Primum quidem incipiendo perquirimus, Secundo citrà manis illius stuporis modum solidiore inuestigatione proficientes inuenimus, Tertiò ab omnibus uel infantis ignorantiæ negatiuæ obscuritate, uel peruersæ dispositionis cecutire facientibus phaleris repurgati, illum perfectionis habitum assequimur, quo tandem (uires suggerente numine) prò præsentis status atque uitæ capacitate, ad diuinæ possessionis partem transferamur.

CAMPVS.

I. Membrum.

CAMPVS *est uniuersale spacium, recessus & atria multa complectens, in quibus uenari & inuenire tentandum.* Huius *primæ, mediæ, ultimæq; partes ea suis ordinibus loca referunt, quæ ita sunt argumentationum, ut literæ scripturæ ipsius bases & elementa perhibentur.* In *hisce planè indu-*

nè inducendarum, notficandarumq; particularium conclusionum sita est potentia. Praeesse quippè, praehaberiq; debent in anima praeordinatae praemissae quaedam uniuersales, sub quibus uniuscuiusque artis propriae, uelut in actui propinqua facultate intelligantur quadam contineri. Haec eadem illa sunt, quibus demonstrator ad alteram, quae tantum uera concludat, topicus autem indefinitè ad utramq; contradictionis partem utitur inferendam. Hoc pacto eundem gladium hic quidem tantum ad defendendum tuendumq; uerum, ille uero ad quidlibet pro occasione & arbitrio prosequendum destinat & adaptat.*

II. Membrum.

Hic eorum ualere percupio Talparum sententiam, qui artis huius finem atque momentum adeò altè cõsurgens, tam longe protensum, latißimèq; patens non apprehendentes in ipsa fundamenta duntaxat opinionum, non etiam scientiae & intelligentiae iudicant contineri: non obstante quod generis, proprij, definitionis, accidentis, aliorumq; dicibilium atq; conceptibilium potißimae notiones, conditiones, referantur, ordinantur, explicantur: ut ex ipsis argumentorum principia omne liceat ad propositum desumere. Porrò facillimè huiusce caliginis uelum ab oculis auertent, si in eam considerationem animum aduerterint, quod non eodem usu

ueniant pacto, quæ eadem diuersorũ, immo & contrariorum, & aduersantium possunt esse principia. Si alias atq; alias sub hisce maioribus subsumendo minores propositiones ex ijsdem hi quidem sciunt, opinantes autem, se scire præsumunt & existimant, tentare atq; decipere sophistæ captiosiq; contendunt. Id autem ea de causa ex arte prouenit, qua in ea non propria, sed uniuersarum methodorum communia principia continentur, & ambiuntur. Vnde non quidem ex eo quod ars ipsa largitur, sed eo quod ex arte quis pro uasis proprij capacitate propositoq; fine decerpit, talis atque tanta uarietas emergit. Hic igitur perindè proportionaliter accidit, atq; si eadem lux in propria claritate consistens, aliter in diaphanis corporibus, aliter in subobscuris, in craßis ruuidisq; materijs aliter ingeritur & explicatur. Licet igitur diuersos, diuersisq; medijs attrectantiaque fines ex proposito non comparentur: illud tamen certè asserere non cunctabor, quod ita nullum est absq; inuentione iudicium, sicut & alius artem numerandi sine numerabilibus inanem profitebitur. Sic igitur mihi altero pede claudicare uidetur citra Topicã demonstratiua facultas, ut pauperẽ se tanto amplius credere debeat ipse demonstrator, quanto illi contingat oportet, ut ob propriæ indigentiæ sensum tristetur uehementius: quem sane sensum non ad satis magnam refero uirtutem, si Socraticus quispiã fuerit assequutus, quando illũ meliora ex alio maneant adipiscenda theatro. Norit ergo non

go non oculis, sed auribus examinans, & ueluti distinando decernens, & non minus huius quam illius usus ignarum literatorum uulgus, quod non usque adeò ob rationem firmioris argumenti, quod semotū & arduum indicet & designet, demonstrator topicū excellit: ut ex alio latere topica præsentanea frugalitate, usu maiori, et uberiore possessione præcurrentem ualeat apodictica exæquare censura: ubi fortè diuinum, sed certè mutum Socratis iudicium à uenenosa propinatione populum Atheniensem non auertit: quem solertissima (non tam benè criticus, quā male fortunatis philosophis patrijs inuisa) peregrini barbariq; Gorgiæ dialectica ad auream sibi statuam erigendam conuertisse potuit.

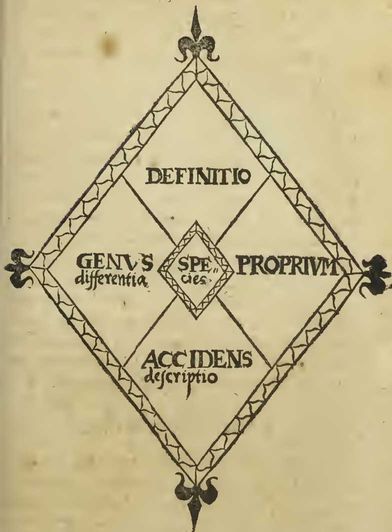
DE TVRRI IN CAMPI MEDIO. I. Membrum.

IN Campi medio turris est ad quam redditus ex omni parte collecti pertinere uidentur omnes. Ipsa subiectum denotat, circa quod & de quo omnis est consideratio, & ad cuius formationem spectat omnis Syllogisticus apparatus, qui eo respicit ut de hoc uel ab hoc ipso in conclusione aliquid affirmatum & producat uel negatum. Per eam in præsentiarum multiplicem subiectorum significari uolumus differentiam. Entium enim quædam maximè omnium, alia omnium minimè, plurima uero hinc quidem magis, inde uero minus subiecta perhibentur. Prima sunt quæ omnibus substant atq; subijciuntur particularia, quæq; solummodò acci-

dentalem recipere dicuntur prædicationem. Secunda quæ nulli substernuntur prædicato, & de quibus secundum dictionem, non autem uniuocè quippiam licebit affirmari. Tertia uerò mediam retinentia sedem, hæc sunt de quibus alia prædicantur, & quæ de alijs. Ex ijs Prima scibilis nusquam subeuntia rationem sed sensibilis, fabulæ, opinabilis, & historiæ limitib. coercentur. Secunda in alterā regionis huius extræmam declinantia partē ueluti prima summa supræma & generalißima quædam, licet inscientiæ quodamodo portionem adcurrant, de ijs tamen in illa nulla potest essentialis esse prædicatio, atq; ideò scientiæ demonstratiuæq; conclusionis subiectum esse nequeunt: quantumuis ubi subiectum euaserint intentionum, sub logica mathematicaq; ratione quadam de ijsdem plurima dici posse constet. Tertio igitur loco enumerata restant, quæ frequentißimè in quæstionem, & contemplatiuam referuntur speculationem: quocirca quodcunq; argumentationis & demonstratiuæ conclusionis, scientiæq; subiectum accipitur, ipsum est species, neq; esse potest aliud à specie. Ipsa est de qua an aliquid affirmetur, uel negetur, & in qua an aliquid sit, uel absit, ex circumstantibus generibus, eq; ijs quæ circa genera consistunt, inquiritur. Eorum uniuersa membra per eas quæ sunt in campo circa turrim partitiones designentur.

CAMPI

CAMPI TYPVS.

DEFINITIO
GENVS
differentia
SPE
cies
PROPRIVM
ACCIDENS
descriptio

DE QVATVOR AGRIS in campo circa turrim.

I. Membrum.

AGRI *igitur qui circa turrim in campo iacent quatuor (quotquot esse possunt de specie prædicabilia) potißimum designant.* Ipsi *sunt, ager* ACCIDENTIS, *ager* GENERIS, *ager* PROPRII, *ager* DEFINITIONIS. *qui & sex numero distinctiore traderentur, ni generis ager, agrum differentiæ, & ager proprij, descriptionis agrum includerent.*

II. Membrum.

In omni prorsus quæsito, problemate, enunciatione duo repperiri necesse est, alterum quod de aliquo dicitur, alterum de quo dicitur aliquid. istud est species, illud autem aliud à quattuor enumeratis, uel sex enumerabilibus esse non potest.

III. Membrum.

Prima igitur sufficientis agrorum distributionis caussa sit quod uniuersa, quæ in propositum uenire & controuersiam duci possunt, ad istum tandem numerum reducuntur. Omnis etenim quæstio de subiecto aut querit quod essentialiter de ipso dicatur &

tur & hoc uel primo erit definitio, aut pars definitionis, utpotè differentia subiectæ speciei constitutiua, aut eiusdem genus: uel secundo erit descriptio, aut descriptionis pars, utpotè proprium accidens uel commune.

IIII. Membrum.

Secunda ratio inde est quod omnis prædicatio unum quodamodò cum eo de quo affirmatur declarat aut efficit idipsum quod affirmat: nec minus id quod negat ab eo à quo negatur aliud quodamodo uel alienum esse testatur. Iam si omnes modi unius & (per oppositam rationem) diuersi, referantur, facilimè omnis prædicatiua circa subiectam speciem additio apparebit horum quatuor agrorum finibus contineri. Vnum igitur iuxta triplex genus (quorum subinde quodlibet in alias plures species subdiuiditur) accipitur. Est inquam unum uel Numero, uel Predicatione, uel Analogia. Primo autem Numero unum septuplex est, Aut 1. nomine tantum, ut hic canis qui est animal, ille canis qui est astrum. Aut 2. definitione tantum citra nomen, ut uestis hæc, hoc indumentum. Aut 3. ut idem nomine & definitione est Socrates, quem eundem animal rationale mortale Sophronisci filium dixeris uicißim. Aut 4. ut ubi duæ proprietates tale unum idemq; significant ut risibile & philosophatile istud. Aut 5. ut

nominis

nominis significatio cum acciddentis significatione concurrit, unde Socrates dicitur ille sedens, & ille sedens Socrates. Aut 6. *ut eiusdem nomen & proprium, ueluti risibile & homo: Socrates, & ille simus doctor Platonis.* Aut 7. *ut definitio atq; proprium, ceu risibile, & rationale animal conuertuntur.* Secundò *idem, predicationeq; unum est quatruplex.* Aut 1. *genere, ut homo & equus sunt animal, seu sub animalis ratione idem.* Aut 2. *specie ut Socrates & Plato sunt humanitate idem, sunt quippè homo, sub, & in hominis essentia ambo unum.* Aut 3. *Subiectione unum ut sub albedine marmor atq; lac.* Aut 4. *inhesione unum, ut idem est dulce atq; croceum mel.* Tertio *analogia unum quatrupiex est,* Aut 1. *sub eodē nomine eademq; inæqualiter participata ratione, ut sanum idem & contemperatum de animali, de membro, de signo, & de nutrimento dicitur.* Aut 2. *sub una eademq; potentiæ proportione, ut una est imperatoris ad imperium, & regis ad regnum habitudo.* Aut 3. *sub aliqua eodem se habendi modo, uel affecti esse similitudime, ut idem est hominis potentia ad ambulandum, auis ad uolandum, piscis ad natandum, ignis ad ascendendum.* Aut 4. *sub eiusmodi susceptibilis accidentis ratione, ut idem uidetur esse serenitas in aere, tranquillitas in mari, pax in populo. Tam multis modis cum dicatur, quorum singulis diuersum opposita significatione respondet:*

ſpondet, non difficile erit conijcere quemadmodum uniuerſa dicibilia complectantur, quæ omnia ad quatuor prædictas conſtat eſſe reducibilia ſpecies: Si unum numero ad definitionem, & definitionis membra reducitur: unumquoq; genere, proportione, & accidente ſimiliter proprias poſſunt ſine difficultate, claſſes agnoſcere.

IIII. Membrum.

Tertiò quod numerum quaternarium non excedant, inde poteſt eſſe manifeſtum, quod propoſitionem quamlibet, uel problema perquirentes quæ fidem per ſyllogiſmum atq; diuiſionem accipiunt: non certè alia ratione procedimus, quam aliquid de poſito ſubiecto prædicantes. Omne autem quod prædicatur aut conuertibiliter cum illo dicitur, aut per exceſſum: Si primo contingat modo, uel erit definitio uel proprium quod prædicatur: Si uerò ſecundo, tunc uel aliquid erit ex ijs quæ ſumuntur in ſubiecti definitione, & ipſum erit genus: Vel quippiã à definitione ſubiecti alienum cum hoc tamen quod illo ſit communius, & illud erit circumſcriptiuum accidens.

V. Membrum.

Quarto ex eo ſufficiens facta numeratio indica-

iudicatur, quod uniuersum & omne quod est & dicitur, in decem prædicamentorum ordinibus explicatur, & ad eosdem reducitur, uel secundum ipsos significatur, uel illis intelligitur adiectum. Cunctæ uerò propositiones ab ipsis desumptæ cathegorijs uel quid, uel quale, uel quantum, uel ad aliquid uel aliud è famosis reliquis enunciant: quorum omnium, singulorumq; partes, ordines, & adtributorum rationes, per genera, definitiones, proprietates, & accidentia indicantur, accusantur, examinantur, iudicantur.

VENATOR.

I. Membrum.

PER *eundem amplæ uenationis campum æquè frugaliter non uni, sed certè multiplicis generis discurrere licet uenatori. Siue enim piè actiuus per legem, siue per fidem argumentosius contemplatiuus, habet circa quod inquirendo pertentet inuenire* Theologus. *Siue sublimitate* Methaphysicum, *siue grauitate* Physicum, *siue moralitate* Ethicum *se depromere cupiat, inquisitione scrutatur ut iudicio contempletur, speculetur, præcipiatq; leges indicendo* Philosophus. *Siue uti strepitosus* Actor *ad aptè de rebus in consultatione positis dicendum & proponendum, siue uti* Præ-

tor ad

tor ad maturius examinandum & iudicandum, non nisi ex admuentis rerum, modorum, circumstantiarumq; medijs, eorumq; discußione ciuilis, tantò quidem dignius quanto exagitatur operosius. Siue ueritatem apodictica deductione à falsitate discreturus Demonstrator, *siue* Dialecticus *ipse ueluti neutralis inter acceptam poßibilem utriusq; contradictionis partem, per dextram sinistramq; semitam discursurus, siue* Rhetor *ad laudem atq; uituperium linguam perpoliturus, & ad pro commodo deliberandum, atq; commendandum affinis isti* Ecclesiastes *Entimemata concinnaturus & exempla: siue importunitate Sophista uel* Tentator *ad aliquid etiam inopinabile, & incredibile defendendum argutum ratiocinium exacuturus: siue Captiosus fallax è garrulo copiæ cornu præstigias aptiores producturus in medium: siue generoso Poeta enthusiasmo uaria atq; multiplici aptatione atq; configuratione ad delectandum uel iuuandum, uel utrumq; perficiendum omnimoda ratione tersus proditurus & illustris.* Omnes *uberrimam illam quæ circa turrim designatur locorum copiam eo perlustrare addecet artificio, quo è millegeminis hisce circumstantibus, undiq; habeant quod commodum iudicent, uestigent, retineant, arripiant, attrectent.*

CANIS.

CANIS.

I. Membrum.

CANVM quibus uenatile sedulus comprehendere nititur uenator, duplex genus est. Horum enim alij Plaudi sunt, uelociores scilicet atq; leuiores: alij uero grauiores fortioresq; Moloßi. Primum genus inductiuæ (quæ Paradigma) Secundum Syllogisticæ (quæ Entimematicam complectitur discursionem) typus est. Primi quidem est ueluti leuius apprehendere, Secundi certè continere tenacius, Primo (in leuioribus efficaciori) retardare, Secundo uero sistere robustiores feras, atq; grauiorem perficere uenationem, propria est à natura tributum.

VENATILE.

I. Membrum.

PEr eundem uenationis campum nõ unius, sed et plurium generum uenatilia discurrunt. Horum autem duo sunt prima capita, Propositio nempè dialectica, & dialecticum Problema. Dialecticam propositionem definiunt probabilem interrogationem quæ aut omnibus, aut plerisq;, aut sapientibus, & horum uel omnium, uel plurium, uel

præci-

præcipuorum iudicio confirmatur. Per Dialecticum uerò problema, contemplationem circa id quod est in controuersia positum intelligunt.

II. Membrum.

Dialectica prositio Aut primò per se probabilis est, ut quæ. d. eandem contrariorũ esse sententiam, Aut secundo prababili similis, ut eundem esse contrariorum sensum, Aut Tertio datæ probabili contradictoria ut si probabile erat quod amicis oportet benefacere, probabile est quod ipsis non benefacere nõ liceat, uel nõ benefacere nõ oporteat. Aut quartò per datæ probabili contrariam, ut quod amicis non liceat malefacere, neq; umquam oporteat, & quod inimicis liceat interdum malefacere, & aliquando oporteat. Aut quintò per probabili proportionalem, ut accidit in adinuentis secundum artem opinionibus siue ijs quæ sunt iuxta scientiam argumentis, si namq; cui probabile est de rebus medicis cum medico sentiendum, idem de rebus geometricis censebit esse cum geometra iudicandum.

III. Membrum.

Dialecticum uero problema iuxta numerum, earum (quæ incurruntur) controuersiæ specierum dissecatur, & est multiplex. Aut enim primò

propter atteſtantium diſſentionem accidit contro-uerſia, Aut ſecundò propter teſtimonij defectum, Aut tertiò propter argumentorum contrarietatem, Aut quartò quia teſtimonia argumentis aduerſantur, Aut quintò quia ubi illi maximè deſiderabiles fuerint atq; neceſſariæ, ſyllogiſmos atq; rationes inuenire non eſt facile, Aut ſextò quæ duæ ex his concurrunt cauſæ, Aut ſeptimò quia plures ad diſſentaneas opiniones ex enumeratis conueniunt occaſiones.

III. Membrum.

Ex *diuerſitate quoq; teſtimoniorum diuerſum pendens ſexcuplex eſt problematum atq; propoſitionum genus.* Primum *in quo ipſe* Philoſophorum *ſectæ aduerſantur. Secundum in quo uulgus in ſe ipſo eſt diuiſum.* Tertium *in quo philoſophi contrariantur multitudini.* Quartum *in quo unus è principibus ſapientum poſitionem propriam contra communem ſenſum, ſua uelut etheroclita authoritate produxerit.* Quintum *in quo non ſine præpollentibus argumentis quiſpiam ex illuſtribus exſurgat.* Vt *primò ubi de uniuerſi finitate et ſecundum magnitudinem infinitate quæſtio eſt.* Secundò *ubi de unitate atq; ſimplicitate, & de pluralitate & diſtinctione primæ cauſæ diſceptatur.* Tertiò *ubi uirtus cum inopia, & ignorantia cum diuitijs coniuncta comparantur.* Quartò *ubi* Pythagorei *de rebus ita inquiunt exiſtimandum ut ſenſui uniuſcuiuſq;*

iusq; fiunt præsentia. Quintò ubi motum astriq; naturā non nulli pænicius intuentes terræ tribuunt.

RETIA.

I. Membrum.

QVATVOR *Peripateticorum princeps uenatorum enumerat instrumenta. Quorum primū,quod per retia significamus, est quædam sumendarum propositionum atq; componendorum syllogismorum facultas atq; potentia. Hæc sanè ea planè ratione comparatur, si inueniendarum assumendarumq; propositionum probabilium scitè intelligantur atq; firmiter ea teneantur genera,quæ è propositionum reliquis generibus distinguuntur, seliguntur. Ipsum hac ratione fiet Si Primò uulgi opiniones inuestigentur,colligantur, ordinentur, & in horreo memoriæ conseruentur. Secundo Phylosophorum omnium aut præcipuorum, uel ex eorum libris, uel (si non extent) ex aliorum fideli relatione desumptæ positiones apprehendantur, ruminentur. Tertio membrorum cuiusq; artis theses,uel ad ædificij, uel arboris, uel statuæ cuiusdam dispositionem traducantur, formentur, & certam pro rei conditione seriem asciscant.iuxtà multiplicem sigillorum artē Quartò*

Quarto ea quæ probabilibus ipsis contrariantur, ad similantur, proportionantur, eodem capiantur, & in cathalogum redigantur ordine. Cathalogum inquam qualem nos nobis struxisse possumus, qui in propria (iuxta propositionum genera) digeratur membra, ubi Physicorum, Moralium, Theologicorum, cæterumq; negotiorum speciales cuiusq; subiecti prdicatiq; termini continentur. Quintò ut ita consuescamus nosq; metipsos exerceamus circa uniuersales probabiles rationes, ut eo uniuersaliori quo fieri potest adsumantur modo, moxq; pro uiribus eousq; diuidantur donec ad species ultimas nouerimus esse deuentum. Ex eo enim quod probabilium propositionum species & ipsæ sunt probabiles (utpotè quæ à superioribus cõtinentur inferiores) tales plures & licebit acquirere propositiones. Ita qui sumpserit eandem oppositorum esse disciplinam, ubi oppositorum in contraria, relatiua, priuatiuaq; diuidat, cum copiam, tum & negocij confirmationem consequetur.

SPECVLA

I. Membrum.

DE RERVM *ueritate cupientibus informari, Primum opere precium est ipsum quod*

quod trahitur in considerationem ueluti à cæteris abiungendo depurare, ut clarius & euidentius ipsius quæ qualisq; sit natura liceat contemplari: male enim ægreq; aurum in physica impuritate chimicaq; commixtione cognoscitur & iudicatur. Secundò ubi rei ratio siue essentia citra omnis homonimiæ confusionem fuerit perspecta, secundum eius esse absolutum consideretur, quatenus uidelicet unitatis est particeps, ut tertiò tandem secundum esse respectiuum quo in dualitate quadam consistere uidetur apprehendi citra errorem poßit. Proximum est quod duo rerum principia unitatem & binarium interminatum dixerunt Pythagorei, dum per illam esse absolutum quod habent omnia, per istud uerò respectiuum significari uellent. Artificiosißimè igitur Aristoteles opus uenatoris in æquiuoci discußionem, similitudinis intuitum, & differentiæ considerationem distinxit: quò per primum ueluti depuratio fiat, per secundam ad ipsum quid in in se sit magis cognoscendum uelut manu ducamur, per tertium potius eam quam ad cætera referat habitudinem concipiamus, in his enim primò distinctio confert ad ueritatem, secundo similitudo ad unitatem, tertiò ad dualitatem pluralitatemq; differentia.

II. Membrum.

II. Membrum.

Iam quod ad esse absolutum spectat commentantes, illud tantum indicasse uolumus, quod quidquid concipitur, aut per euidentem se immitit incursionē ut amarum, dulce, lux tenebræ: aut per transcursum ab euidentibus qui sanè secundum quatuor modos efficitur, Aut primo à presētante ad id q̧ præsentatur, ut ab effigie effigiatū, à proprijsq; accidentibus extrinsecis subiectū, A aut secundò à composito ad partē, et uniuersaliter ab eo in quo, uel cū quo aliquid est, idipsum q̧ in, et cum alio est, ut à corpore superficieq; longa longitudo. Aut tertiò à componentibus ad compositum, ut ex notitia populi, senatus, equitū, & reliquorum, ad ad Rempublicā, *Aut quartò per augmentū à minore maius, uel per decrementum à minore minus concipimum: paruo .n. negotio ab eodem termino ad conceptum gigantis qui magnus, & pigmei qui paruulus est homo, descendimus.* His mo*dis licet per aliud aliquid cognoscatur, non tamen ut ad aliud sed ut in seipso cognosci dicitur.*

III. Membrum

Quod autem ad esse respectiuum attinet dicimus multiplicem indagationem habere locum in ijs quorum esse consistit in ad aliud respectu. Qui nimirum uel 1 est secundum similitudinem, uel 2 comparationem uel 3 contradictionem, uel 4 contrarietatē, uel 5 priuationem & habitum, uel 6 faciens & quod fit, uel 7 agens & patiens, uel 8 dans atq; recipiens, uel 9 habens, adde & quod

habetur, uel 10 *nun c & tunc, uel* 11 *hic & ibi, uel* 12 *secundum uarium situm, uel* 13 *eiusdem diuisiuæ differentiæ terminos, uel* 14 *ordinem, uel* 15 *analogiam, uel* 16 *secundũ diuersam cathegoriæ, coordinationem, uel* 17 *esse cathegoria distinctum sed illi adpodiatum, uel* 18 *secundum esse omnino à cathegoria seiunctum.* I. *enim simile cum consimili.* II. *id quod magis tale, uel maius, uel melius, cum eo quod minus uel deterius,* III. *quod est, cum eo q; non est, ut album cum non albo.* IIII. *quod ponitur, cum eo quod contraponitur, ut constructiuum, album & nigrum.* V. *habituatum formatumq;, cum priuato ut audiens cum surdo, adde cum habitu & forma.* VI. *faciens cum eo q; fit ut statuarius cum statua.* VII. *agens cum eo quod patitur (est .n. hæc à præcedenti longè alia species, neq; .n. pati dicimus quod fit, quid .n. patitur homo cum fiat?) Adde, cum eo quo agit et ille patitur.* VIII. *dans, cum eo q; accipit ut illuminans cum eo q; illuminatur, ditans cum eo q; ditatur.* IX. *habens cum eo quod non habet adde, cum eo q; habetur (neq; .n. habere et carere idem est q; habitus & priuatio) ut esse indutum, & diuitem, cum eo q; est esse exutum & pauperem.* X. *quod est hodie, cum eo quod fuit heri, uel erit cras, uel id q; est, cum eo quod esse potest uel erat.* XI. *quod est in terra, in concreto, in compositione, in natura, cum eo quod est in cœlo, in abstracto, simplex, in intentione.* XII. *id quod stat cum eo q; cadit uel sedet uel cubat, siue per proprium, siue per methaphoricum modum,*

Tertiodecimo ut esse rationale cum esse brutum sub animali. Quartodecimo esse primum uel secundum, cum esse tertio uel quarto in aliquo ordine. Quintodecimo propter quod & quo cum eo q; est hoc uel huiusmodi, ut pulchrum originale primum cum eo q; est post ipsum, & illud quo aliquid est pulchrum cum eo quod per ipsum uel cum ipso imitatione uel participatione quadam, & id quod est sanum ut animal cum eo quod ipsius subordinatione sanum est cibus, medicina, exercicium, balneum. Sextodecimo quod est in prædicamento substantiæ cum eo quod est in prædicamento accidentis & id quod in una cum eo quod in alia est Cathegoria. Decimoseptimò quod est reale ut substantia & animal quæ sunt entia, cum eo q; est intentionale ut genus & species quæ entia rationis. Decimo octauo diuina natura (quæ non est alicuius speciei genus, neq; generis alicuius species, neq; numero ab aliquibus quæ sub eadem sunt specie distincta) cum alijs omnibus quæ præter ipsam sunt cointelligitur, & secundum habitudinem quandam apprehenditur.

IIII. Membrum.

Ecce quam uarijs uniuersa atq; singula ad alia quæ circumcirca sunt condistinguuntur modis, ad quos certè omnes respicere conuenit eum qui per

per differentias uult inuenire plurima lustratorem? Et re uera ex enumeratis speciebus nullã uidere possum quam sine praeiudicio ad aliam reducere possis: unaquaeq; .n. ipsarum media essentialiter à caeteris uniuersis distincta multiplicat: ideo unam ad aliam reducere tentans, diminuere tentat et castrare: ita enim horum plura in paucioribus contineri dixerim, ut alius quispiam in capite, uel pectore, uel busto caetera hominis membra credat contineri.

V. Membrum.

Sumendarum igitur differentiarum potestas ad inuentionis diuitias confert plurimum: quam sanè facultatem exercitio sumendi differentiam rerum maximè similium captari testatur Aristoteles, *quod tribus asserit effici posse modis. Primò cum sumuntur rerum quae sub uno propinquogenere continentur differentiae. Secundò cum capiuntur eae quae in uno sunt remotiore genere. Tertio cum eae quae remotissimis, utpote supremis continetur, si res illas contingat esse similes. Primò fiet ut respiciendo fortitudinem & iustitiam quorum cum genus proximum sit uirtus, fortitudo quidem est circa formidanda, iustitia uero circa conuersationes. Secundò, ut ubi hinc prudentia secundum potentiam intellectiuam, temperantia secundum fa-*

 cultatem

tatem appetitiuam distantius uniuersale commune respiciunt. Tertiò *ut ubi respicimus hinc quidem sensum in prædicamento relationis, inde uero scientiam in prædicamento qualitatis: magna tamen inter hæc similitudo percipitur, inquit* Arist. *Sed fortè intelligit pro similitudine proportionem, proportio. n. uerè est quia sicut se habet sensus ad sensibile ita scientia ad scibile, seu intellectus ad intelligibile: nusquam tamen sensus similis est scientiæ, neq; intellectui.*

VI. Membrum.

Porrò *ne quid operis atque temporis perperam insumatur, illud est cautius animaduertendum, q. non omnium, neq; in omnibus differentiæ sunt quærendæ.* Cum *etenim aliorum (ut hæc ab illis discernamus) differentias liceat inquirere, differentiarum tamen differentias querere non minus erit absurdum, quam substantiarum substantiam, qualitatis qualitatem, magnitudinis magnitudinem.* Nihilo *tamen minus in ipsis distinguere, diuidere, discernere, nihil uetat.* Illud *item aduertatur quod neq; qualitatem, pro qualitatis differentia, sicut neq; substantiæ substantiam, neq; motus motum dicimus, coloris .n. differentiæ non sunt nisi qualitates, quæ tamen ideò substantiales dicuntur quia secundum eas substantia diuiditur, non tamen in eas sed in species, & hæ sunt quæ substantiæ species indicant.* Numeri *quoq; (Plotinus inquit) differentiæ non sunt numeri, non enim*

enim quinq; à tribus per duo differunt, sed trinario duo à quinq; superantur. Sunt quoq; non nulla quæ apertè se ipsis differunt sicut uirtus & uitium, quædam quæ apertè per aliud ut lapis & planta per uitam, quædam uerò ita se habent ut uicißim mutuò sibi sint species & differentiæ. Sic .n. graue & leue sunt species appulsus quas constituunt mobile ad medium & mobile à medio. Rursumq; mobile à medio & mobile ad medium sunt species translabilis, quas constituunt differentiæ grauitas & leuitas.

HASTA.

I. Membrum.

QVONIAM *sub densis spißisq; syluosæ uniuersalitatis uepribus (quæ fugacium ferarum antra sunt) multæ latent æquiuocationes: scrutinium illud nobis aptare consulitur, quod certè in discretiua quadam ratione consistit, quæ nuncquidem à rei essentia sub integra definitione, uel sub eius genere, uel sub eiusdem differentia, nunc uero ab ipsis quæ illam circuumstant recipientibus uel similibus, uel comparatis informatur. Multipliciter igitur per membrorum æquiuocationis excußionem, atq; distinctionem nobis latentia ferarum contingit discooperire & in apertum solem promere cubilia.*

Plurimæ

Plurimæ namq; sunt rationes quib. discretionis hasta pertentantes, id ipsum quod pluribus commune dicitur an sola uoce, an eadem quoq; significatione diffundatur examinamus. Primò enim *considerantes illarum rerum (de quibus nomen dicitur) contraria, si uideamus & illis unum commune nomen non esse, hoc quod ponebatur iudicabitur æquiuocum.* Secundo *eorum de quibus nomen dicitur considerata dispositione num ea sub eodem nomine sit diuersa.* Tertio *& si non ambobus sed alteri, eorum de quibus nomen dicitur, est contrarium.* Quartò *si eo quod nomen contrarium significat inueniatur contrarietas immediata, quæ in posito est mediata, uel è contra.* Quintò *si inter unum eiusq; contrarium sit unum, inter alterum uero atq; contrarium ipsius plura inueniantur media.* Sextò *si ipsum uel contradictoriè oppositum diuersam uel ampliorem habeat significationem.* Septimo *si oppositum ut priuatio uel habitus, multipliciter significatum sub uno eodemq; nomine complectatur.* Octauo *si ipsius primitiui denominatiuum, uel denominatiui primitiuum nominet, denominetue multipliciter.* Nono *si genera significatarum specierum sint distincta.* Decimò *si species significatorum generũ sunt diuersæ.* Vndecimò *si ipsorum aliæ atq; aliæ fuerint differentiæ.* Duodecimò *si hæc ipsa quibus est commune nomen diuersorum supræmorum generum extent differentiæ.* Tertiodecimo

si ipsa

ſi ipſa diuerſorum generum ſunt ſpecies. Quartodecimo ſi ipſa ſunt diuerſa genera. XV. ſi eorum proxima genera ſunt diſtincta. XVI. ſi contrarij multa ſunt genera. XVII. ſi ſignificata ipſa ſecundum prædicationis formam ſub illo communi nomine ſint diſtincta, quandoquidem diuerſam prædicandi rationem diuerſa eſſendi ratio demonſtrat. Decimo octauo ſi alterum ſpecies quædam fuerit, alterum uerò ſub eodem nomine differentia uel proprietas. XIX. Si alteri eorum intenſiuè & extenſiuè nomen illud communicetur, non reſpectu tamen ad alterum condiſtinctum, utpotè quod intenſionem non ſuſcipit & remiſsionem. XX. Si reſpicientibus unamquamq; ſingulorum definitionis particulã, ipſum quod eis eſt commune uideatur unum atq; alterũ reſpicere differenter. XXI. Si una quidem ſit cum uno nomine communis ratio, quæ tamen uni primò cæteris uerò iuxta gradus ſecundariò per illius primi, reſpectũ conueniat. Sic enim primò ab inſpectione contrarij perſpectam habemus æquiuocationem acuitatis, quandoquidem ei quæ uocis eſt contrariatur grauitas, ei uerò quæ cultri, obtuſitas 2. A nominatorum diſpoſitione, poſtquam clarum de uoce dici uiderimus & de aqua, quia uidebimus huius turbulentiæ uiſum eſſe iudicem atq; guſtum, illius uerò auditum, apertam ſanè habebimus homonimiam. 3. Ab altero eorum contrarietate carente, oblectamento enim

quod

quod est per aquæ potum contrariatur sitis, nihil au tem ipsi quod est per studium. IIII. *A mediata uel immediata nominis contrarij significatione, qualis non erat positi, uiso enim inter amaritudinem dulcedinemq; sermonis, non esse medium, inter eas uero quæ sunt saporis extremitates, esse plura, non unam esse nominis communis significationem percipiemus.* V. *Ab unius uel plurium, paucíorum uel plurimorum mediorum interpositione. à mediorum inquam numero, ut ubi inter candidum fuscumq; colorem, plura: inter candidam uero fuscamq; uocem unum tantum (quod est raucum) habetur medium.* VI *A secundum contradictionem oppositi amplitudine, ut ubi uidens de habentibus oculos, non uidens autem de ijs dicitur & de alijs.* VII *A Priuatiuè oppositis, si enim sentire dicitur de anima dupliciter, cur priuatio sentiendi dupliciter non dicetur? Siq; sanitas æquiuocè de anima dicitur atq; corpore, cur & egritudo æquiuocè non dicetur?* VIII. *A casibus iustum multipliciter dictum omni procul dubio & iustitiam multipliciter dici contestabitur.* IX. *A distinctione generum utriusq;, de saporibus dicitur laudabile iuxta prædicamentum actionis, de animæ uerò habitu iuxta prædicamentum qualitatis, quomodò ergo de hoc & illis secundum unam predicabitur rationem?* X *Ab utriusq; specierum diuersitate, ut rectitudinis secundum naturam, rectitudinis*

secun-

ſecundum mores, ſecundum longitudinem, ſecundum prædicationem, non unius generis ſpecies eſſe cognoſcuntur. X I A *differentiarum diuerſitate quæ ipſas ſpecies (de quibus nomen dicitur) conſtituunt, uel quæ ipſa genera (de quibus nomen dicitur) diuidunt. Vt ubi aliæ recti moris, aliæ recti membri ſunt differentiæ,* Hinc *enim rectus oculus dicitur quia benè uidet, recta tibia quia bene ambulat, & non claudicat, tum etiam quia bene eſt formata, tum quoq; quod malè, ſi propriam non habet quam nata eſt habere curuaturam : indè uerò recti mores, uel ſecundum iuſtitiam, uel ſecundum temperantiam, uel ſecundum aliud, uel ſecundum omnè genus.* XII *Ab eo quod ipſa ſunt diuerſorum generum, differentiæ, acuta uox in genere qualitatis diſtinguitur à graui, acutus uerò culter ab obtuſo in ſubſtantia.* XIII *Ab eo quod ipſa ſunt diuerſorum generum ſpecies, cancer animal, cancer ſtella, & cancer morbus nomen habere commune uidentur, non rationem.* XIIII *Ab eo quod ipſa ſunt diuerſa genera. bonum ratiocinij, bonum moris, bonum naturæ ſeu rei, bonum (quod eſt ipſa bonitas & neq; genus eſt, neq; ſpecies, neq; horum pars) abſolutum, una communi definitione carent.* XV *A ſub proximo genere citrà ſubalternationem eorum pluriũ (quæ dicuntur ſecundum unum)*

nomen

nomen) diuersitate, ubi canis latrans, canis natans, sub eodem proximo genere specificè distincta mutuò non subalternantur. 16. *Ab eo quod contrarij multa sunt genera. Informe enim quod formæ contrariatur, est & quod forma caret, & quod malam habet formam, & quod est ipsa forma.* 17. *Ab eorum secundum prædicationis formam distinctione sub eodem uniuersali, pulchrum dicitur in quid si capiatur ut qualitatis species, in quale autē si ut eius differentia, ut & rationale adiectiuè significans in quale dicitur, substantiuè autē in quid.* 18. *Ab eo quod diuersa sub diuersis generibus sunt prædicabilia, ut candidum quod hîc quidem coloris est species, ibi uocis differentia, alibi niuis lactisq; proprietas.* 19. *Ab huius uel utriusq; (quæ secundū idem dicuntur nomen) dictione secundum magis & minus, non tamen ad alterum, uel alterutrum comparatiuè: cum quippe acutū dicatur uox, atq; cultellus, nō tamē hic illa nec illa hoc dicetur acutior.* 20. *Ab eorum definitionis considerata natura, ut cum eclypsis de luna dicatur atq; de sole, inspecto quod lunæ eclypsis est, in pyramidem terræ cadere, solis autem est inter nos & illum lunæ interpositio, erit deliquium siue eclipsis nomine quidem non autem ratione commune.* 21. *Ab eorum secundum prius & posterius analoga participatione, ubi sanum eiusdem rationis secundum ordinem quendam participatione dicitur primò de*

animali

animali, secundò de membro, tertiò de medicina, quartò de cibo, quintò de signo, sextò de bono medico. Sanum quoq; æquiuocè dicitur de doctrina & omnibus his, Vnde idem nomen secundum diuersos respectus æquiuocum esse potest & analogum. Nec minus interdum idem potest esse uniuocum & æquiuocum, ut homo hinc ad sua particularia uniuocum est prædicabile. Ibi uero significans modò uiuum, modò mortuum, modò lapideum, æquiuocum nomen est.

II. Membrum.

Hanc autem bastam discretiuam exagitantibus, illud est ubiq; cauendum, ne secundum rationem propriam æquiuocatis conueniens, sub communi tribuentes ratione, illud temerè putemus æquiuocum, quod est reuera uniuocum. Cauendum quoq; non minus, ne ex alia ratione communi nominis significatum supra & extra suos limites metientes, ibi æquiuocationem statuamus esse, unde credere deberemus abesse longius.

III. Membrum.

Non modicum sanè ad construendum & destruendum, ad probandum & improbandum, de uero & apparente genere, de ueris apparentibusq; speciebus, præsens perscrutationis series potest afferre emolumenti. Sophista quidē laborat quo tentet, urgeat, & confundat: ubi in uero genere suadere studeat homonymiam, uicißißimq; pro generibus homonyma uenditare, Dialecticus autem ut distinguat, examinet, atq; probet. Dialecticus enim ei proportionatur qui eodem pharmaco medicare potest & uenenare. Demonstrator ei qui hôc medicus est tantum, Sophista uerò, ei qui non nisi ueneficus esse nouit.

VII. Membrum.

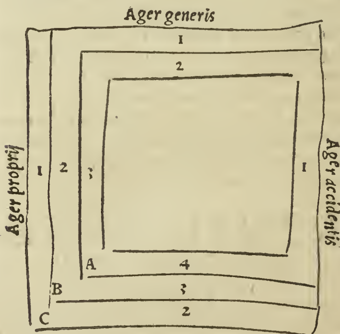
Similitudinis ergo atq; differentiæ ad plura sese exporrigit utilitas. Primum quidem ad inductionem faciendam quæ ex horum comprehensione excitatur, informatur, firmitatem suscipit & ditescit. Secundò ad conditionales syllogismos quos ex hypotesi appellant: ubi enim transmutatione transpositionèue aliquid est comprobare & determinare tentandum, ibidem plurimum similitudinis atq; differentiæ ualet inspectio. Tertio ad aptiorem definitionum aßignationem, hinc etenim propinquum genus quod in definitione ponitur affabrè manifestatur. Quarto ad omnis confusionis inuolucra deuitanda:

tanda, quandoquidem nisi aliquo pacto similitudinum atq; differentiarum rationem habeamus, Quomodo 1. quod secundum nomen uel aliquod accidens est uniuersale uel commune, ab alio quod est per se, essentialiterq; de proprijs membris dicibile, distinguemus? Quomodo 2 secernemus à remotiore proximus genus? Quomodo 3 uniuocationem, analogiam, homonymiam detegemus, Quomodo 4 quæ eadem diuersaq; apparent, an in rei ueritate sint diuersa uel eadem cognoscemus? Quomodo 5. interrogantes cum respondentibus num secundum idem propositum, uel de diuerso tamquam eodem digladiemur, apparere poterit, dum interim sub nominis æquiuocantis umbra aliud alter defendat aliud oppugnet alter? Quomodo 6 uirtutes atq; paßiones quæ in eius diuersitatis uel similitudinis fundamento consistunt aspicere licebit? Quomodo 7 à technis quibus sophistæ sunt ad decipiendum efficaciores, præcauebimus?

ATRII GENERALIS INspectio.

I. Membrum.

Priusquam considerationis oculos ad agrorum singulos conuertamus: generalis inspectio quædam præcedat oportet, quam circa quadratæ turris marginem poßis circumscriptam intelligere: est quippè ambiens atrium à quo per multiplicē portam ad agrorum liceat omnes atq; singulos diuertere. Iam ipsum tribus distinctum septis, intueare è quibus quidem Accidenti A *ad quatuor*, Generi B *ad tres*, Proprio C *ad duos agrorum circūpositorum portæ patent.*

II. Meni-

II. Membrum.

Primum ergo ſeptum per A *deſignatum quattuor conſtans lateribus ad accidens refertur, à quo per portas quatuor ad agrorum ſingulos exitus patet & acceßio. Ibi primus locus exigit an ſpecierum nulli conueniat quod dicitur* Accidens, Genus, Proprium, Definitio, Differentia, Deſcriptio. *Secundus* An *nulli, an omni, an quibusdam eorum quæ in eadem ſpecie, uel genere conſiſtunt. Vbi pro ueritate illud eſt animaduertendum, quod non quæcumq; generi inſunt, inſunt & ſpeciei, quæmadquæ à toto negantur genere, ab omni itidem ſpecie ſeiuncta intelliguntur.* Nec *minus generi quadrare nequeunt, quæ ſpecierum nulli ineſſe conuincuntur:* Præter *hæc enim quæ iuxtà logicam intentionem quæ generi, ſpecieiq; ſunt propria, quatenus uidelicet genera ſunt & ſpecies, phyſicè dequibus genus prædicatur, ſpeciem aliquam prædicari eſt neceſſe: quod de ſpecierum quadam uel quibusdam affirmatur, de genere particulariter tutò confirmabimus: ueluti quod de ſpecierum aliqua uel aliquibus negatur, de genere particulariter negatum intelligitur,* Quandoquidem *ſecundum ſpeciem aliquam eſt, uel afficitur quodcumq; afficitur.* Quia *quod mouetur, ſecundum aliquam motus ſpeciem mouetur: ſicut quod certa uel certis, eſt afficiturue ſpeciebus, idem abſolutè eſſe uel affici affirmantes non mentiemur.*

mur. Tertius An definitioni subiecti repugnat id quod dicitur, nũ uidelicet à specie, quæ problematis est subiectum, extet alienum. Quartus An definitioni Accidentis, uel Generis, uel Proprij, uel Differentiæ, uel ipsi Definitioni, seu Descriptioni repugnet cum tali subiecto uel specie connexio. Quintus An contrarium siuè generaliter oppositum ostendi possit uel huic subiecto adesse, uel hisce subijci prædicatis. VI An contrario secundum hoc ipsum quod contrarium est, insit contrarium: uel hoc ipsum uel neutrum contingit asserere: VII An hoc posito quod dicitur, contraria simul esse sequatur. ut in ponentibus ideas idem moueri, & quiescere VIII An uel contraria se concomitari? X An generale subiectum quod unum, idemq; debet esse oppositorum, non sit eiusmodi. X An è duobus quorum alterum dici, uel esse uel inesse oportet, unum non appareat. XI An inde contrariè, uel contradictoriè, uel priuatiuè, uel correlatiuè oppositum absurdè consequitur. XII An magis ac potius tale sit minus hoc: si quippè magis delectabile minus bonum, delectabile non erit bonum. quod est generale ijs quæ secundum rem ac modum intensionem suscipiunt & remißionem. quem sanè in omnibus inspicere licet uel secundum esse, uel secundum dici, uel secundum imaginari, credi, fingi. XIII An cum hoc dicatur sit uè illud, seu tale, magis hoc non dicatur, situè magis tale, uel illud.

lud. Vbi enim uoluptas bonum est, magis uoluptas magis bonum esse debet Sed quod hoc non similiter se habeat in omnibus inde patet, quod non quia libros euoluere parit doctrinam ideò plures & magis euolere, maior, magisq;, uel maioris erit doctrinæ causa. XIIII *An cui magis uidetur adesse uel inesse, uel quod magis uidetur esse, adesse, uel inesse, non sit, non adsit, non insit.* XV *An cui minus, & quod minus uidetur, insit, uel sit: hinc etenim quod magis uidetur erit inerit ue, simpliciter: ubiq; enim modus rei rem supponit* XVI *An duobus de uno dictis, uel uno dupliciter dicto, ente, uel considerato: quod magis est, consideratur & dicitur, non quadrat: neq; enim quod minus quadrare poterit.* XVII *An ex duobus uniapplicabilibus, seu de uno opinabilibꝰ, seu uerificabilibus, quod magis uerificari applicariq; uidetur non est uerum neq; applicatum.* XVIII *An ubi unum prædicatum similiter uel æquæ se habet ad duo subiecta, uel unum subiectum ad duo prædicata similiter est affectum, in altero eorum similis non appareat uerificatio.* XIX *An ubi duobus duo æquæ, atque similiter insunt, uel à duobus duo similiter afficiuntur, ab uno liceat ad reliquum argumentari.* XX *An hoc, uel tale, illi appositum faciat hoc uel tale cum prius ipsum non esset, neq; eiusmodi: seu hoc uel huiusmodi fiat per appositum cum prius non esset.*

Sed hic cauendum nè quando dulcificam dulcedinem uel dulcem uel magis dulcem ex eo quod dulcorat existimes, uel in eiusmodi alium pertraharis errorem. Neq; minus cauendum nè ex eo quod inesse uel esse uel existimari quippiam magis minusq; dicitur, & ideo inest, dicitur, & existimatur. uicè uersa ab absoluto procedas ad comparatiuum. XXI. *An quod alicubi, aliquando, secundum quid, conditionaliter, atque quodammodo ualet: Simpliciter ualere credatur, asseratur, uel è contra.* XXII *An in similibus similiter, quandoquidem si uisum habere uidere est, habere auditum erit audire. Vbi compositionem incurrendo pro ueritate cauendum, neq; enim ex eo quod sciens cogitat, quod multum plusue sciens, multum plusue cogitet inferre licet. Itidem debemus in proportionalibus inspicere, sicut nempe se habet delectabile ad uoluptatem, ita & utile ad bonum.* XXIII. *An ita se habeat & in coniugatis qualia sunt, iustitia, iustum, iustè, iustificatiuum, iustificabile, iustificare, iustificari, iustificasse, iustificatum esse. & contraria iniustitia, iniustum, & reliqua.* XXIIII. *An concomitantia cum ipsis ita compositis conueniant. cōponitur enim æternitati, inuariabilitas, & centū alia.* XXV. *An oporteat esse incōpoßibilitas propter ea quæ non consistunt antecedentia: ut si non adsit effluxus æternus ab æterna causa uel principio, uel propria passio, & ratio in æterno subiecto.* XXVI. *An*

quæ

quæ subsequi deberent consequentia uspiam non appareant. Huc spectat quod si positum in posito, propositum in proposito. *frequentat prostibulum, aut ergo leno, aut mecchus, aut medicus.* XXVII. An melius est aliter esse uel dici. XXVIII. An aliter esse non repugnet. XXIX. An adsit uel absit subiecti ad prædicatum, uel prædicati ad subiectum inclinatio. XXX. An naturalis huius uel illius appetitus impellat uel repellat. XXXI. An ad euidentius nomen uel orationem translatione facta quippiam ad, uel contra propositum delitescat. Huc spectat uidere & an nugator idem sibi faciat adesse, ubi unum ambo significauerint. XXXII. An ad connotata respicienti non nihil occurrere poßit: qui etenim dicit hominem, & animal, & rationale, & risibile, & nauigatiuum, & Philosophatiuum, & alia mille dicit. Interdum, item ex connotato inuenire & iudicare facilius est, quam ex proposito. XXXIII An oppositi ullum sit argumentum, sensus, uel experientia. XXXIIII. An aliud uel aliter, uel oppositum asserenti nulla consequatur absurditas. XXXV. An cum plurifariam esse intelligi & imaginari poßit, eorum nullo modo ualeat. XXXVI. An rationes quibus quod dicitur apparet, & demonstratur, diluere sit poßibile.

D 5 II Mem-

II. Membrum.

IAMQVE *Accidentis margini adiacente atrij parte prætermissa, loca ad tres reliquas spectantia partes occurrunt, id enim septum* B. *tribus constans lateribus insinuat.* Quorum *Primus exigit ut consideretur An respectu eorum quæ specie differunt aut genere, hoc quod dicitur genus, uel proprium, uel definitio itidem habeatur. Secundus,* An *unius eorum quæ ad idem genus, proprium, & definitionem eandem referuntur non sit genus, uel proprium, uel definitio: malè enim nigrum Æthiopis genus, uel proprium, uel ipsius definitionis partem dixerim, cum de Scythis qui sunt eiusdem speciei dici nequeat. Tertius,* An *differentiam ut genus, genusq; ut differentiam, uel proprium ut genus, uel ut proprium ipsum genus, uel definitionem loco proprij, uel proprium loco definitionis accepit: stultū est .n. accidens commune aliorū loco accepisse, putà pro genere, differentia, &c.* Quartus, An *ostendi possit non genus, non proprium, non definitionem sed illi simile esse quod ponitur. Sic contiguatem pro continuitatis & continuitatem pro contignitatis determinatione usurpare consueuerunt:*

qnau-

quandoquidem hæc mutui esse modum quemdam referant: est quippè contiguitas quædam uel quodammodo continuitas, & hæc illa similiter. At *uerò in quibusdam hæc non retro commeare possunt, est etenim temperamentum mistura quædam, non tamen temperamentum quoddam est mixtura.* Quintus *an quod prò aliquo horum ponitur sit æquiuocum: cancer enim ut de sydere, animali, & morbo dicitur, neq; genus, neq; proprium, neq; definibile unum refert.* Sextus *an methaphoricum positum est genus, proprium, definitio. uti tamen iis interdum licet attamē non sicut* Plato *qui hominem definiuit inuersam plantam, quod enim poetis est proprium à philosophis, quorum est abscondita reuelare non est usurpandum.* Licuit igitur Homero *mortem definire finem ad quem nati sumus, non aūt alio qui secundum rei naturam definire contendit.* Septimus *an in omnibus ita se habeat in actione, actu, atq; effectu, quemadmodum in uirtute, potentia, atque facultate, proculdubio itidem in agere & pati, corrumpi & dissolui: sicut enim uicißim est potens uidere, ita uidens, qui uidet, ædificare est agere, ædificatio est actio.* Octauus, An *subiectiā natura sumatur à casu genus, proprium & definitio: uel subiectum istis naturà determinantibus à casu intelligatur affectum.* Nonus *An prædicata, uel subiectum, uel hoc & illa*

illa ſint corruptibilia. Decimus, An hæc non ſimplicia ſint ſeu ſimpliciter capiantur, ſed iuxta compoſitionis modum. Vndecimus, an de ſubiecto quod eſt in una Cathegoria capiatur genus, uel proprium, uel definitio ex alia cathegoria, ut ab eo effectũ eſt qui animam numerum quendam eſſe dixit. Duodecimus, An interempto prædicato horum aliquo, ſpeciem remanere non inconueniat. XIII. An ſpecies poſita aliquid contrarium proprio generi & definitioni ſuſcipiat. XIIII. An quippiam ſubiecta ſpecies communicat quod impoßibile eſt omnino ijs quæ ſub hoc proprio, genere & definitione militant. Vt enim animam numeri ſpeciem dixiſſe poſſumus, uel numeri definitiones & proprietates admittere, ſi uitam quam anima communicat numerorum nullum communicare ualet? XV. An in negatione ſuo ſe habeat modo. Si enim delectabile, quod bonum, quod non bonum non delectabile: ſed caue in quibusdam proprijs quia ſi Philoſophatiuum quod homo, non ideo quod non Philoſophatiuum non homo, ſtante quod non homo non eſt Philoſophum. XVI. An in contrario contrarium, ſeu an contraria contrario. Traſimacho enim apud Platonem iniuſtitiam bonum conſilium affirmanti & iniuſtitiam malum conſilium contingit aſſerere. XVII. An cum ſpecies ſit ad aliquid quod per genus & definitionem ſignificatur non eſt ad aliquid uel è contra. Sed caue ne pro ueritate

ritate fallaris, uirtus enim quæ est bonitatis species ad aliquid refertur. Bonum autem et honestum quæ genera sunt, ad aliud minimè referuntur. Nec minus cum scientia (quæ genus est) ad aliud referatur, Grammatica tamen & Rhetorica (quæ sunt eius species) nō sunt relatiua, sed placet ad Aristotelis imitationem hunc locum (pro Sophistis) cum cæteris adnumerasse. XVIII. An non ad idem sit species secundum se & secundum aßignatum genus, proprium, uel definitionem. Sic enim d. A. ubi duplum (quod est multipli species) dimidij duplum dicitur: multiplum dimidij multiplum dicitur, cuius causam esse dicimus, quod species non secundum rationem eius generis & proprietatis, & definitionis quæ est secundum illud genus, sed secundum rationem propriam refertur: Idem & è conuerso ualet ubi scientia refertur ad scibile non quidem iuxta rationem, qua species habitus est, uel genus grammaticæ, sed secundum propriam rationem qua alicuius scientia est. XIX. An analogicè denominatum, & deriuatiuè pariter se habeat ut analogice primitiue denominans. Vt enim multiplici, multipli proprium & definitio duplo communicatur: ita & dimidio submultiplum.

XX. An genus uel proprium uel definitio in eodem subiecto cum specie reperitur, nullū enim horum est quod nisi cum, in, uel de specie uerificetur, siquidem non ritè aßignauit qui tristitiam genus iræ

&

& tristitiæ rationem & proprium , iræ proprium atq; rationem dixit, & timorem uerecundiæ genus : quandoquidem uerecundia est in parte rationali, ira & timor in irascibili, tristitia in concupiscibili. XXI. *An non simpliciter , sed conditionaliter & secundum quid aliquod horum affertur de subiecto. Animal enim est sensibile secundum quid, id est, secundum corpus non autem secundum totum, quandoquidem anima non est uisibilis uel alia ratione sensibilis. Hic etiam cauendum communiter cum accidentibus, ne quod secundum quid inest, simpliciter inesse uel esse dicatur, aut è contra.* XXII. *an quod est secundum potentiam genus, definitio , uel proprium, eius quæ est secundum actum speciei enunciauit: haud enim eum qui potest falsa dogmatizare, sophistam , aut eum qui furtim rapere ualet, furē dxerim, sed eum qui dogmatizat & qui furatur. Similiter è contra non benè illa omnia secundum actum de hoc secundum potentiam accepto capientur.* XXIII. *An habitus uel habitum significans definitio posita , sit ipsius actus genus : unde ab eo err. qui dixit regimen conualescentium esse medicinam , cum regimen non sit medicinæ species, sed ipsa medicina.* XXIIII. *An actū uel affectum positum est ipsius habitus genus, uel ab actu effectuue habitus ipsius definitio desumpta est, ut ab eo qui dixit febrem actionis esse nocumentum cū tamen actionis est effectus quidam febris. An &*

potentia

potentia ipsius habitus accepta est genus, uel secundũ illã est definitum: ut si quis mansuetudinẽ uelit esse iræ continentiam, et fortitudinem dicat continentiam timoris & abstinentiam à fuga: nam aliud est fortem mansuetumq; esse, aliud uerò cõtinentem. Mansuetus enim est qui ira non capitur, continens, qui iram à qua capitur, comprimit: fortis qui iram uincit. XXV. *An quod sequitur positum est genus, uel secundum ipsum capta est definitio eius quod antecedit, uel è contra: ut qui dicit iræ genus tristitiam, uel tristitiæ genus iram, ubi ex ira tristitia sequitur, uel ubi interdum iram tristitia pariet.* Porrò *hæc ultima loca iuxta oppositam rationem proprio discutiendo deseruiunt. quandoquidem non ridens sed risibile, non Philosophus sed Philosophatile, est hominis proprium:* Neq; *item hoc simul natura uel prius est quã species, sed ubiq; specificam consequuntur propria differentiam, & definitur, accidens quod immediatè speciem constituttam consequitur.*

IIII. Membrum.

Septum tertium C, duorum laterum complexum admittens, cui per geminas portas ad geminos agrorum ordines patescit aditus, est proprij: ubi loca ipsi definitioniq; communia in ordinem digesta referuntur.

Quorum

Quorum primus exigit ut an per se, an per accidens, an semper, an aliquando, an absolute, an respectiuè, seu comparatiuè, an omni an alicui, an etiã soli, an solũ duntaxat adueniat subiectæ naturæ, consideremus. Secundus, An quod inerat, inest, & inerit, non inesse potuerit poßit aut poterit. Tertius An definitio uel proprium, allatum, speciem subiectám non exæquent, utpotè quam terminos eiusmodi excedere uideamus, uel ècontra proprium atq; definitio plus quam propositam speciem complectantur: quandoquidem horum utrumq; cum subiecto debeant esse conuertibilia. Quartus, An inter id quod est natura, & id quod est semper, minus distinguens male accepit definitionem, uel proprium: ubi uidelicet inter id quod secundum esse conuenit, & illud quod est secundum essentiam nihil propemodum interesse credatur. Quintus. An quod uerè totius est proprium aut definitio, de parte dicatur & quod uerè, parti proprium toti tribuatur. Sextus, An proprium quasi definitionem tradidit uel è conuerso definitionem quasi proprium. Septimus, An quod est definitio uel propriũm subiecti cum accidente, tanquam subiecti proprium uel definitio enuncietur, uel ècontra. Octauus, An aliquid poßis idem cum data specie ostendere, cui tale proprium uel definitio non quadret. Nonus, an subiectum sit unum ex ijs, quæ in eadem diuisione ponuntur, quorum nulli poßit hæc definitio uel proprium conuenire.

Decimus An tradat quid res sit: oportet enim (dicit Arist) ut in definitionibus ita & in proprijs primum afferri genus, deinde reliqua adiungi quæ separent. Vndecimus, *An sint notiora quæ adducuntur: etenim proprium, descriptio, atq; definitio in notescendi subiecti causa quæruntur, à quo quidem scopo aberrare contingit si ratio desumptorum terminorum adhuc explanatione indigeat uel 1 quia equè uel magis difficile sit de illis definire propter rei naturã, uel 2 propter latentem æquiuocationem siue subiecti siue eorum quæ de subiecto dicuntur, uel 3 propter methaphoram seu translatiuam significationem, uel 4 ob minus consuetam uerbi significationem, uel 5 quia contrarium per contrarium declarare contendat, uel omnino oppositum per oppositum quorũ eandem prorsus contingit esse disciplinam, uel 6 quia cuius sit proprium uel definitio non est manifestum nisi eo more quo mali pictores quod ægrè per imaginem representant, titulo coguntur indicare. uel 7 quia quod est determinatum per id quod est indeterminatum uel minus determinatum aperire nititur. uel 8 quia quod æqualiter determinatione indiget, ut potè quod in eadem diuisione collocatur. uel 9 quia neq; per id quod ordine naturæ, neq; per id quod ordine nostræ cognitionis probetur antecedat. uel 10. quia quamuis notius sit atq; magis in promptu proprium uel definitio, non tamen quod definito eiq; quod ta-*

lis proprietatis est subiectum quadrent, est identidem manifestum. Vel XI quia eo utitur quis eodem cuius est proprium uel definitio, ubi uidelicet idem capiatur ut notum & ignotum, ut innotescens & innotescendum: ut si quispiam dixerit substantiam, cuius species est homo, tanquam animalis proprium uel definitionem. Vel 12 quia quo utitur neque natura, neque cognitione præcedit, cuius quoque sensus alterius declarandi sensu cõcomitatur, et cuius ignorantiæ positio alterius ignorantiæ positionẽ cõsequitur: ut qui Doctrinam *circumscribit dicens eam esse cui ignorantia maximopere opponitur.* Duodecimus An *superfluitatem allata definitio uel proprium admittant, quod erit* Aut *primò, quia differentiam adnectat generi talẽ, qualis uim non habet ut ab aliquo secernat,* Vel *2 quia quamuis sit proprium atque cõtrahens subiectum in proprios fines illud quod adiicitur, eo tamẽ detracto nihilominus essentia uel proprietas declarata restat,* Vel *3 quia aliqua descriptionis definitionisue pars nõ de uniuersis, quæ sub definito continentur uerificatur,* Aut *4 quia uniuersali particulare illius subnectitur,* Aut *5 quia idem sub alio nomine per idem synonymé notatur,* Aut *6 quia nugatoriè eiusdem fiat dictionis repetitio.* Tertiodecimò An *manca sit uel diminuta definitionis proprietatisue allatio, quod erit* Vel *1 quia ex positis terminis ab alienis quoque ad suos non est adacta fines subiecta species, quia uidelicet non de sola dicitur quod est expressum hinc enim differentia intelligitur prætermissa.*

termiſſa. Vel 2 quia cum uel per ſe uel ratione generis adaliquid referatur, correlatiuum tamen illius non indicatur. Vel 3 quod cum ſit ad finem non per finem aperitur, ſed uel ſubticetur, uel illius loco quod eſt ipſius uel ad ipſum uia ſubſtituitur.

AGER ACCIDENTIS.

I. Membrum.

Iam ex atrio per portam ſcepti in agrũ accidentis prodeunti, occurrit ad dextrã primò earum rationum numerus, quib. aliquid accidens eſſe iudicatur. Primò uidelicet quia neq; genus neq; ſpecies, neq; proprium neq; differentia & de aliquo tamen prædicatur. 2 Quia à ſubſtantia ſeparabile & tamen ſine ſubſtantia nequit eſſe, per illam etenim retinentem conſiſtit, cui nulla ſubſiſtendi ratio poteſt conuenire. 3 Quia in ſubſtantia cum ſit ipſa, tamen eſt tempore poſterius. 4 Quia aliud à ſua ipſius natura ſubiectum habet, 5 Quia cum eſſe nouum habeat, nõ tamen ideò generari creariue dicitur, ſed cõgenerari: cõgenitũq; haud quidẽ eſſe uel ex ſiſtere ſed ineſſe dicitur & conſiſtere. 6 Quia eſt in ſubſtãtia nõ ut pars in toto. 7 quia cũ ſit ut alicubi, nõ tamẽ eſt ut in loco locatum. 8 Quia eſt in alio à ſubſtantia prædicamento tamq̃ ſpecies ſubordinatumue genus 9 Quia ad nullam ſubſtantiæ ſpeciem pertinet: 10 Quia ſuſcipit magis atq; minus. 11 Quia illi eſt aliquid contrarium.

 12 Quia

12. *quia genus q. de ipso quiditatiuè dicitur est accidens.* 13 *Quia de quibus ipsum quiditatiuè dicitur accidentia sunt.* 14 *Quia de ipso substantia denominatiuè dicitur tantum.* 15 *Quia ipsum de substantia denominatiuè prædicatur.* 16 *Quia prædicatur in quale & dicitur non ut essentia neq; ut essentiale.* 18 *Quia est quo aliquid accidentaliter afficitur.* 19 *Quia sequitur subiectum ut in quo, non ut ex quo.* 20 *Quia eius partes non sunt substantia.* 21 *Quia alicuius respectu est accidens, tale enim non potest esse substantia, quod namq; uerè est, nulli accidit.* 22 *Quia non mutatur de subiecto in subiectum, neque de loco in locum, cumq; non est amplius ubi erat, iam euanuit: quoniam idem numero non potest esse sine eo in quo est, neq; etenim sui est iuris.* 23 *Quia non accedit ad subiectum neq; à subiecto migrat sed ex ipso resultat & in ipso deperire necesse est.* 24 *Quia sensu tantum imaginationeq; attingitur, & supra sensum & imaginationem non existit.* 25 *Quia non materia, non forma, non compositum, non de hoc prædicabile, neq; separata substantia* 26 *Quia non est ipsum subiectũ alicuius sed potius alicui subiecto mancipatum.* 27 *Quia alicuius dispositio, uel habitus uel figura, uel à complexione resultans.*

II. Membrum.

Ad

Ad agri uerò ſiniſtram deſcriptas intueri licet rationes, quibus accidentale quippiã habeatur. Tale autem conuincitur. Primò ſi condiſtinctum non eſt eſſentiale. 2 ſi eſſentiali ſecundum quod eſſentiale eſt, opponitur. 3 Si ei quod eſt per ſe contrariatur. 4 Si naturali opponitur. 5 Si uiolentum. 6. Si ab extrinſeco. 7 Si non ab ordinato. 8 Si non per ſe primò aut ſecundò modo. 9 Si ſeparabile eſt ab eo quod ipſum ſuſcipit ſine eius rationis deſtructione. 10 Si non habet terminatam determinatamue cauſam. 11 Si non enti propinquum quia non ſemper, non frequenter, ſed rarò. 12 Si non fatali ordineq; certo ſed caſu uel fortuna. 13 Si quod ab eo per ſe & ſecundum ipſum cauſatum dicitur accidentale eſt. 14 Si à quo ipſum cauſatum dicitur non eſt per ſe cauſa. 15 Si non forma non eſſentia, ſed mobilis diſpoſitio eſt. 16 Si nihil eſt cui neceſſarium ad formalem conſtitutionem habeatur. 17 Si ubiq; contingens. 18 Si ad utrumlibet poßibile. 19 Si abſq; hoc omnia ſecundum eſſentiam & eſſe integra ſunt & uera. 20 Si cum habeat eſſe uel eſſentiam, non eſt eſſentiale, quid enim eſſentiale poterit eſſe eſſentiæ? 21 Si ſecundum ipſum non definitur ſed deſcribitur aliquid, nullius enim eſſentialem ſubingreditur definitionem. 22 Si non dicitur de genere ſecundum quod genus eſt neq; de ſpecie ſecundum quod eſt ſpecies. 23 Si quod eſſe dicitur non eſt uerè ſed ap-

parenter. 24 Si nihil est cui semper atq; soli, uel solum conuenit (quod enim semper calet, per se calet) 25 Si aliquando cum sit, non est certum tempus, & si cum alicubi sit, non est certus locus, aut subiectum in quo tunc natum sit esse. 26 Si quædam, non certa occasione, 27 Si quodā respectu nō simpliciter. 28 Si oppositum non est impoßibile. 29. Si utrūq; oppositū sumitur cū alterutro sibi opposito cōtrarioq; subiecto, uel prædicato, 30 Si capiātur de uno subiecto ambo contraria. 31 Si de duobus contrarijs subiectis prædicatur. 32 Si cōiugata sunt accidētalia: sed caue hic. 33. Si similia similiter se habeant et proportionalia proportionaliter. 34 Si nō est unius rei unū, cōsiderato q, unius rei una est substantia, essentia, essentialeq; unū. 35 Si anteceditur ab aliquo cui tribuatur: si uidelicet cōsequitur esse alterius tamq̄ subiecti. 36 Si aduenit rei iam existenti in actu. 37 Si accedens non constituit speciem. 38 Si recedens illam non tollit neque uariat. 39 Si non est ens simpliciter sed per comparationem. 40 Si accidens non facit hoc, sed huiusmodi magis uel minus: magis .n. atq; minus non uariant speciem. 41 Si alio est accidens tale huic non poterit essentiale esse. 42 Si ablato ipso substantia neq; tollitur neq; diminuitur, & per eius accessum non ponitur noua, neq; antiqua substantia adaugetur. 43 Si ad nullū modorum quibus substantia dicitur, referatur. 44 Si eius definitio uel ipsum non unam significat intentionem,

AGER GENERIS.

I. Membrum.

MOX ex atrio per proprij septi portam ad agrum generis egredienti ad dexteram quidem eæ rationes occurrunt, quibus an uerè iuxta logicum sensum sit genus quod ponitur examinare possis. Harum prima requirit ut consideretur. An non in quid sed in quale dicatur, quis enim album genus niuis dixerit, quia de ipsa, calce, lana, & lacte prædicatur, per quam de omnibus qualia sint nō quid sint, possumus enunciare. Gressibile item cum sit animal qualificatum, non est genus. 2 An non uniuocè sed de nominatiuè: non .n. albedo dicitur nix, sed alba. 3 An de æqualibus genus dicitur atq; species: quomodo enim ens, unum, aliquid, bonum, & similia poterunt sibi mutuò esse genus. 4 An species de pluribus asseritur quam genus, quis n. credibile genus esse ueri dixerit? Huc etiam uidere conuenit, an cum specie tollatur genus: oportet .n. cum genere tolli speciem nō è contra. 5 An speciem differentiæ genus quis existimat: ut si quis dicat risibile, uel rationale mortale genus hominis. 6 An speciem uel aliquod extra genus differentiæ genus proferant ut qui aiunt immortale esse q. est Deus uel diuinum. 7 An differentia tanq̃ genus prolata est, ut si numerus dicatur esse q. est par uel impar.

8 An sola sub uno genere species delitescat, immò an sola species est quod genus dicitur. Genus enim de pluribus dicitur speciebus. Huc pertinet error accipientis lineam tanquam longitudinis genus, cum extra præterq; lineam non contingat longitudinem consistere, nec esse. 9 *An aliquid generi contrarium sit, speciei uerò quæ de ipso dicitur nihil.* 10 *An generi aliqua species est contraria? non enim generi sed in genere debent esse contrariæ species.* 11 *An aliquid est speciei, contrarium quod in hoc eodem genere non consistit.* 12 *An quod positæ speciei contrarium dicitur in nullo est genere, immo uel fortè & ipsum genus est, sicut uidere licet in bono & malo quæ non unius sunt generis species, sed contraria genera.* 13 *An quod ponitur genus suscipit rationem speciei? species enim suscipit rationem generis, non è contra.* 14 *An res per genus denominatæ per aliquam differentiam non differant: Sic enim quod est propositum nullius rei potest esse genus: cum etenim alba specie non differant inter se, album non poterit eorum esse genus.* 15 *An q, est omnia consequens, pro genere uel differentia capitur: ens enim & unum non sunt decem prædicamentorum genera neq; consequenter eorum quæ in illis continentur.* 16 *An quod æquè consequitur omnia, alterius coæqualis positum est genus. unum enim non dicitur de ente, neq; ens de uno: Similiter & alia transcendentia non possunt mutuò sibi genera esse atq; species: quandoqui-*

dem horum unum non prædicatur de pluribus quam singula, omniaq; alia. 17 An quod aßignatur pro genere non de subiecta specie dicitur sed potius in subiecta est specie: nunquam enim accidentia substantiarum possunt esse genera album etenim de niue dicitur non propriè ut de qua sed ut in qua. 18 An secundum comparationis gradus uerificetur genus: ad species .n. non refertur nisi æqualiter. 19 An ex eo q, ipsum suscipit magis & minus, species uerò non, inferre liceat positũ esse nõ genus: sicut errasse dicitur qui definiuit dubitationẽ æqualitatem cõtrariarum cogitationum: cum tamen intendatur remitaturq; dubitatio, non autem æqualitas. 20 An non substantiue essentialiterq; dicitur sed adiectiuè. 21 An eorum quæ secundum analogiam quandam dicuntur credatur esse genus: cum enim ens secundum diuersam rationẽ dicatur de substantia incorporea, corporea & accidente & horum intentionibus quæ non entia sunt, sed entium: nulla horum omnium poterit esse genus ratione. 22 An respectu eorum quæ specie non differunt genus habeatur: ut si insecabile linearum dicatur esse genus cum idem de insecabilibus dici nequeat. 23 An sub mala generis definitione generis iudicium militare contingat: Pirroniani enim definiunt genus communitatem, quæ permeat in singularibus: ut homo est qui permeat singulos homines, species uerò dicunt in unoquoque proprietates, ut Theonis, Dionis, Philonis. Sed locus iste potest esse communis

 omni-

omnibus problematibus, sic etenim & ex mala descriptionis, definitionis, & accidentis definitione, iudicia de ipsis falli contingit & fallere.

II. Membrum.

Ad agri uero læuam aliæ tibi sese offerunt, rationes, quibus inquirere licet an uerè iuxta naturalem sensum subiectæ speciei propositum genus aßignetur. Harum prima examinare docet, An quod ponitur genus sit speciei particeps: species enim generum, non genera specierum debent esse participia. 2 An de aliquo uerè dicatur species de quo non dicitur genus: Quis enim scibile aut ens, opinabilis dixerit esse genus, cum non entia, & quæ falsa sunt opinabilia nihilominus esse constet? 3 An aliud est aßignatæ speciei genus quod neq; continet illud neq; continetur ab illo: quis enim probet scientiam iustitiæ, uel iusticiam scientiæ genus, esse: 4 An quamuis sub eodem generalißimo contineantur, condistinctorum tamen generum sunt species, ut scientia & iusticia quæ in genere habitus seu dispositionis sunt qualitatis species: quorum tamen alterum intellectus, alterum uerò uoluntatis est habitus iuxta duos diuisi generis contradistinctos ramos, 5. An sub duobus generibus, quæ mutuò non subalternantur uel etiam ad eundē nō reducuntur subalternationis ordinem appareat. 6 An extrema positi medij sint in alio genere. 7 An medium positi extremi uel extremorum in alio contineatur generi uel sit aliud genus. 8 An ex eo quod genus est ali

cui

cui contrarium, species uero nulli contrariatur, aut è conuerso, poßis aliquid inferre uel pro ueritate uel pro tentatiua. Porro pro uero cauendum est in ijs quorum contrarium est innominatum, sanitati namq; apertè contraria est ægritudo, cum tamen non minus febri et obtalmiæ sit aliquid contrarium, sed quia innominatū hoc est, idèò neq; esse aliquis existimabit. Ad generalium ergo intentionum dictiones est confugiendum, quales sunt incommensuratio quædam, intemperies quædam, quædam indispositio. 9 *An quod in eodem est subiecto, uel circa subiectum idem, tanquam sit circa genus idem capiatur: parum namq;, nimium, atq; mediocre circa eandem contingunt esse subiectam materiam, ultimi tamen genus est bonum, reliquorum uerò malum.* 10 *An genus earum quæ connumerantur specierum non sit idem.* 11 *An aliquod huic generi superiorum de aßignata non prædicetur specie, quandoquidem de quo inferiora prædicantur, & superiora in eadem coordinationis schala prædicari necesse est.* 12 *An nulla differentiarum in quas dispescitur genus deposita prædicatur specie, quomodo enim de anima numerus prædicabitur cum neq; parem hanc poßis dicere neq; imparem?* 13 *An species alicuius generis contrarij particeps inueniatur, quomodo enim illud huius poterit esse genus?* 14 *An quod in genere speciei opponitur est priuatio & forma: in nullo enim eodem genere hæc esse possunt: Si quippè uisus est sensus, cecitatem necesse est esse insensibilitatem.*

15 *An*

15 An male distinxit quod est circa aliquid uel in aliquo æquè ac si eiusdem species sit habendum uel genus: ita enim memoria est circa scientiam & cum scientia, sicut & hæc circa illam & cum illa, quocirca incongruè quispiam retentionem seu continentiam, siuè mansionem scientiæ putauerit esse genus memoriæ. 16 An non habitum habitus potentiam potentiæ, actum actus genus posuit: sed uel habitum potentiæ, uel actum habitus, uel horum aliud, aliis. 17 An item affectum affectionis, uel affectio affecti est positum genus: sicut ab eo qui immortalitatem (quæ uitæ æternæ est accidens, siuè paßio) appellauit uitam sempiternam. 18 An paßionis genus patiens, uel patientis genus paßionem: ut uentum d. aërem motum, uentum aëris motum dicere debuisset: siuè enim moueatur, siue quiescat aër nihilominus erit: ideò si uentus esset aër, esset etiam illo quiescente uentus. Semper enim genus predicatur de specie quiditatiuè: ut etenim dicere possumus homo est animal rationale, ita & perpetuò dicere possumus, homo est animal. At qui si uentum aërem motum dicere lubeat, sit ibi aër, non ut genus, sed ut cui genus attribuitur, quemadmodum & niuem dicere aquam concretam, lutum terram aqua agglutinatam: non tamen ideò lutum est terra, neque nix est aqua, neq; uinum, ut dixit Empedocles, est aqua in ligno putrefacta: quia non est genus quod de specie non dicitur absolutè etiam. Iam ergo si non est uerumdicere uinum est aqua, neq;

neq; uerũ esse potest.uinũ est aqua putrefacta.19 An ubi cum speciei tum generi est contrarium, melior species in genere deteriori collocatur: Hunc locum Themistius, asserit esse Rhetoricũ quia uermis et musca uilior est imagine lunæ ærea; sed obstat Auerroes d. nullum inanimatũ animato præstare nisi secundum positionem dumtaxat. Sed uterq; (licet implicitè bene sentiant) expresse errat non ad intentionem contradicens, at nos hic loca indicare non autem res intentionesq; definire instituimus. 20 An cum idem una habitudine duobus adtribui contingat quorum alterum altero melius est, in deteriori tamen collocatur: ut cum anima ad motum pariter se habeat atq; quietem (quam quia permanentia quædam est, præstare fatendum) in genere motus eam collocans errauit. 21 An quod ponitur genus est materia alterum de quo dicitur est species in materia, uel è contra id quod est materia, & id quod est species siue forma. Materia enim & forma seorsum genera sunt minimeq; alterum alterius potest esse species. Ad hæc materia phisicè capta non potest esse genus: quæ nam enim differentia potest esse materiæ, si omnis differentia actus & qualitas est quædam? à materia tamen est aliquid quorundam, certumq; genus, putà materialium: cum hoc tamen materia nec genus neq; certa completaq; species esse potest. 22 An corporei incorporeiq; genus idem est allatũ, similiter æterni

&

& corruptibilis, realis & intentionalis, physici & metaphysici, mathematici & naturalis, eius quod sub more & eius quod est sub contemplatione positum, uel aliorum similiter differentum, seu (ut prius dicam) diuersorũ, quæ nunc quidẽ genere, nunc uerò plusq̃ genere differentia dixit Arist. 23 *An elementa corporũ uti corporũ genera sunt adducta, ita .n. elementa corporũ non sunt corpus, sicut nunq̃ elementa magnitudinis sunt magnitudo, elementa numeri nõ sun tnumerus, elemẽta orationis nõ sunt oratio* 24 *An partem quispiã posuit genus totius: male .n. corpus animalis genus dicitur: quinimmò neq; corpus animatum pro ut ab animante quid distinctum propriè significat.* 25 *An locum aut tempus aut aliud huiusmodi eorũ quæ in loco & tempore sunt genera sunt accepta, uel è contrà, id q̃ est in quo, acceptum est species eius q̃ est in.* Huc *spectat considerare quod uniuersaliter ipsum quod sui iuris est & susceptaculum, & id quod est alterius & in alio non possunt mutuò genus esse atq; species, locus enim, pater, scientia, secundum id quod significant alicuius sunt, ignis uerò, lignum, aqua & similia per id quod primò significant, magis aliquid sunt.* 26 *An species ex sua natura ad plura genera pertinens in uno intelligatur uelut inclusa: haud enim latro uel fraudulentus est qui eligit et nõ potest rapere uel fallere: neq; qui potest & non eligit, sed qui potest & agit.* Hunc *locum falsum dicit* Themistius, Auerroes *autem consideratione indigere indicat, nobis autem sufficit indicare, quia (ut diximus) generalem tum non scientific[illegible]*

babilibus argumentationibus inuentionem institu- isse uolumus: et ideò plura quæ non possunt esse certa principia (quia ab Aristotele sunt allata) non prætermittimus. 27 An definitio generis propositæ speciei aptetur: ubi diligentius est inspiciendum. 28 An ex defectu considerationis uel ex ignorantia uel peruersa opinione & definiendi ratione, species cum genere synonymum esse censeatur, ut qui idem lationem dixit & mutationem secundum locum: si quædam citrà loci mutationem deferantur, ut quæ circa fixum centrum circumeunt. 29 An quæ sub posito genere numerantur accidentaliter, tantum differre poßis ostendere, utpotè forma, figura, complexione, secundum magis & minus, melius & deterius eiusdem qualitatis participatione, 30 An ab una generis specie in aliam transitum non esse generationem, uel corruptionē, sed alteratiōnē poßis conuincere uel persuadere: sic pythagorici & alij multi profundioris philosophiæ animatorum omnium alia ab alia solis organorum figurarum temperamentorumq; adiacentijs distinguentes, animam ut speciem unam non autem ut genus unum accipiunt. 31 An uel eadem in omnibus uerificare poßis aliqua ratione accidentia, operationes, actus atq; potentias, secundum aliquam tamen analogiam, proportionem, uel graduationem: ita enim in quibusdam actus animæ ijdem nō sunt sensibiles, & explicìti propter materiæ craßitatem et hebetudinem, quemadmodum & in alijs propter molis exiguitatem, membra, quæ certè habentur, distinctè non ualebis accipere uel intueri iuxta illud Epicurei poetæ,

Primum animalia sunt iam partim tantula, eorum
Tertia pars nulla ut poßit ratione uideri:
Horum intestinum quoduis quale esse putandũ est?
Quid cordis glob.aut oculi? quid mẽbra, quid artus?
Quantula sunt? quid præterea primordia quæq;,
Vnde anima, atq; animi constet natura neceß est.
Non ne uides quam sint subtilia, quamq; minuta?

AGER PRO-PRII.

I. Membrum.

A PROPRII *præterea septo ad agrum eiusdem exeunti paucula occurrunt loca quorum Primus exigit ut consideretur An minime distinctum sit quod inest alicui per se ab eo quod inest alicui per aliud atq; secundariò: Cum enim superficiei proprium sit esse coloratum atq; corporis: fallitur quispiam non considerans quemadmodum superficiei uerè, propriè primarieq;, corpori uerò per ipsam appropriatur.* 2 *An subiectum quasi proprium traditum est eius, quod in subiecto est: ut qui ignem esse dixit proprium corporis elementorum subtilißimi. An quod inest per participationem traditum est, ut proprium*

ut

ut ab eo qui dixit hominis proprium est esse pedestre bipes, tale enim quia ad rei quidditatem pertinet & est differentia quædam quæ de specie prædicatur, propÿ rationem non admittit: nusquam enim genus uel differentia cuius res est particeps, esse potest subiectæ speciei propriũ. 4 An rei iam perfectæ, & in actu integro constitutæ aduenit: proprium enim licet sit formæ substantialis naturaliter immediateq́; consequtiuũ, actus tamen differentiæ substantialis et proprietatis simul tempore, immo secundum eiusdem formalis esse rationem de subiecto ueficantur: licet ad ordinem quendam respicientes sciamus alterum ab altero dependentiam habere. hinc malè quispiam philosophari uel nauigare uel ridere dixerit homini proprium: sed benè philosophatile, nauigatile, risiuum, seu risile. 5 An cum defectu proprium aßignatur ob ommissam propropríetatis conditionem, ubi uidelicet quod nunc, sicq́; proprium est, simpliciter & absq́; modificatione proprium expreßit: sedere enim in cathedra non potest esse Socratis propium, sed in certo loco definitoq́; tempore. 6 An tale sit proprium quale non aliter quam sensu cognoscatur: si quidem in certum fit omne sensibile ubi extrà sensum fuerit constitutum, absens enim ignorabitur an adhuc in sit. Mitto ea in quibus necessaria quidem consequtione rem ueluti præsentem liceat existimare. Malè igitur solis proprium dicitur esse astrũ splendidissimum

dißimum eorum quæ super terram deferuntur: cur enim sensui notißimum est adhibitum utpotè quod supra terram deferatur: quandoquidem ubi occiderit, an & supra terram deferatur, sensus non cognoscit? 7 An plura attulerit agglobaritq; propria, ut qui d. ignis proprium esse inter elementa tenuissimum atq; leuißimum: Vt enim definientem præter sermonem quod essentiam declarat, aliquid amplius addere non decet, ita & ex proprijs præter unum selectißimumq; non est utile apponere: alterum igitur illorum sufficere poterit cum non minus unum de sola specie dicatur quam utrumq;. 8 An quod natura inest, non tamquam natura inditum est appositum: peccat enim dicens hominis proprium habere duos pedes & quinq; digitos non addens hanc dictonem NATVRA, siquidem per accidens aliter esse potest. & hic locus quintò affinis est. 9 An ita effectum est ut aliquid sui ipsius proprium sit prolatum, ut qui dixit decorum esse honesti proprium: ubi inter decorum & honestum nullam poßimus afferre differentiam. 10 An sicut relatiuo correlatiuum acceptum est proprium: ita alteri relato alterum: ex hoc enim quod exuperans non est dupli proprium, scimus exuperari non esse proprium dimidij. 11 An sicuti quod dicitur secundum habitum, est habitus proprium, ita priuationis propriam est

quod

quod dicitur secundum priuationem: Si enim surditatis proprium non est uacuitas sensus, neque sensus compotem esse, erit auditus proprium.

12. An in similiter se habentibus ita se habeat? *cum enim ita sit affectus medicus ad faciendam sanitatem, sicut ædificator ad faciendam domum, si huius non est proprium hoc facere, neque illius alterius illud agere proprium est.* Neque alius est *proportionaliter se habentium locus est, si enim non alia ratio est inter* A & B, *quam inter* A & C, & A *non est proprium ipsius* B, *neque certè erit ipsius* C *proprium.* Cæterum *si* A *proprium est ipsius* B, *non propterea proprium erit & ipsius* C, *quandoquidem idem multarum rerum non potest esse proprium,* 13 An *quod esse dicitur non est proprium eius quod esse dicit: ita enim neq; corrumpi erit eius proprium quod corrumpitur, neque fieri eius quod fit.* Vt etenim *hominis proprium non est esse animal: ita nec ipsi hominem fieri erit proprium ipsum fieri animal, simile de nasci, uiuere, interire, & id genus aliis est iudicium.* 14 An *ex idea proprietas est delata ad subiectam speciem: non enim quiescere propriũ est hominis, si eidem nõ quà homo sed quà idea conueniat. Sed hic locus additus est ab Arist. propter occasionem carpendi, potius quam propter usum aliquem quo ualeat.* 15 An *potestate proprium ad id quod*

non est ad commodatur: Si enim non sit animal respiratiuum, nihilo tamen minus aër erit: quocirca respiratiuum esse non erit aëris proprium, ultrà, non omnem aërem respiratiuum esse constat. 16 *An superlatiuè proprium est dictum, ubi re corrupta nihilominus, manebit nomen alteri conueniens: Si n. proprium ignis statuatur esse leuißimum: si fiat aut fingatur ignem non esse amplius, leuißimum corpus remanebit aër: quare inconuenienter aßignatum est proprium. Omnes hi loci ad logicè concludendum deseruiunt, & quidam ex ijs sunt nimis satis probabiles.*

ANGVLVS DESCRIPTIONIS.

II. Membrum.

EX *hoc ipso igitur proximèq; præcedenti septo, descriptionis rationes, conditionesq; desumere licet. ex eo enim descriptio ab exacta definitione differt quod hæc essentiali differentia à cæteris omnibus sub posito genere subiectam speciem disterminat, illud uerò accidente propriè proprio, quod conuenit omni, soli, atque semper ei de quo uerificatur. Vbi uerò accidens est quidem proprium*

prium sed non toti conuenit speciei, ut Astrologa-tile homini, leuior erit hominis descriptio: leuissi-ma uerò si ex iis quæ non perpetuò (quamuis soli) conueniunt. Præter hæc uerò ubi alius generis acci-dentibus contractū genus de specie prædicari con-tigerit, nulla prorsus artificiosa poterit esse descri-ptio. Est aũt & locus communis cum descriptione definitioni, quod si cui contra totam descriptionem definitionemq; argumenta non suppetant, quia i-psum ita nõ est apertum: contra partem notam quæ rectè tradita non uideatur, est agendum: manife-stum est enim quod hac euersa, totum non subsi-stat.

AGER DEFI-NITIONIS.

I. Membrum.

IN *agro definitionis prima sedes exigit ut uidea-tur an indefinitum, indeterminatum, infini-tumq; pro genere sit appositum: ibi namq; re ue-ra sine genere allatam possumus asserere definitio-nem, si tamen eiusmodi dictionẽ ita licet appellare: tale est ut si quis corpus definire uolens dicat esse id quod habet tres dimensiones. Omittens genus (ait Aristoteles) non dicit quid sit, quia cuiusq; rei es-sentia est cum genere coniuncta. Secunda si defi-*

nitum non ad omnia ad quæ spectat aptatum fuerit. Vt qui grammaticam artem cougrue loquendi definiunt: quandoquidem recteq; scribendi debuissent addere. Si quippe alterum horum ad rectãm grammatices definitionem sufficeret: plures eiusdem rei possent esse definitiones, quod inconuenit. Tertia si complere existimans uelut omnibus adaptando, aliquid quod minime necessarium est adcopulet, ut si quis medicinam definiat artem cognoscendarum morbi sanitatisq; causarum: cum æquè horum alterum accipere poßit, quia idem important ambo quod unum, nec minus idem unum, quod alterum. Vnde nunc istum nunc illum accipiendo terminum, nõ est duas uel diuersas quoquò pacto adducere definitiones sed eandé prorsus. Quarto Si ei iquod per se adest definito, apponitur id ipsum quod per accidens & obliquè ut si quis medicinam definiat scientiam inducendæ sanitatis atq; morbi: horum .n. alterum licet tam uerè non tamen ex directo conuenit. Quinta si est explicatoria sufficit.n. quod magis explicat. Sexta si non proximum genus adduxit: hoc enim allato omnia intelliguntur allata superiora, non autem illis allatis omnibus, hoc solum. ideò uel proximum est apponendum genus, uel si lubeat remotius adduxisse, sit tamen ita ut differentiæ omnes quibus proximum genus determinatur adferantur. Septima. An duobus allatis quasi compositis, contingat ut definitum neutri attribuatur

buatur

tuatur ut si iustitiã definiens dicat, hanc esse temperantiam & fortitudinem : duobus enim prolatis in medium, quorum uterq; è duobus alterum duntaxat habeat : euenit ut ambo simul accepti sint iusti, singuli uerò non : quemadmodum accidit duos habere minam, quorum tamen neuter minam habere dici poßit. Mitto quod cum sit fortis quis, & temperans, fieri tamẽ potest ut sit ãmbitiosus, unde idem iustus erit & iniustus. Octaua An *ubi partes attulerit, putet quispiam se definisse totum, cum perspicuum sit nihil prohibere quòminus partibus existentibus totum non existat: non enim panno & tela existentibus, est indumentum.* Nona An *à proximè dicto cauenti cum dicat rem definitam non esse hæc, sed quod ex istis constat, obsistat uel q̃ non est natura comparatum ut unum fiat ex ijs quæ dicta sunt.* Vel 2 *quod non in una re prima insint,* Vel 3 *quod simul cum toto partes non intereant.* Vel 4 *quod totum bonum est aut malum, partes uerò neutrum.* Vel 5 *quod totum est cum altera parte synonymum.* Vel 6 *quod modus compositionis non explicatur, quia non omni quo lapides & ligno componantur modo sequitur domus esse.* Vel 6 *quod non distinguit hoc esse hoc & illud, ab eo quod est hoc esse hoc ex illis: panis enim est ex farina & aqua, sed non est farina & aqua.* Vel 7 *quod inspectis modis quib. alterũ cum altero dicitur, nullo modo hoc esse constet, ut hoc cum illo faciat istud.*

Accidit enim malè definitam esse fortitudinem dicendo eã esse audaciã cum recta ratione: quid enim dices de eo qui audet occidere, & rectam habet circa medicinalia rationem? num & audacter recteq; cogitans in medicinalibus, est fortis? Vel 8 quod non dixerit qualis compositio sit: qui enim definisse potest carnem cum non allato modo quo est) dixit esse compositionem quattuor elementorum. Decima An ubi accidit ut contrariorum ambo in eodem æquè reperiantur, per alterum tantummodo definiuit: ut qui animam definit substantiam scientiæ capacem, cum non minus sit & ignorantiæ capax. Vndecima an non ad primum est relata subiectũ hæc quæ ad plura pertinet: ut si prudentiam definies hominis uel animæ uirtutem: cum eius subiectum primum sit potentia rationalis, quæ est animæ, Huc spectat si subiectum proprium non est allatum, ut ubi dicitur ualetudo symmetria calidorum & frigidorum: non enim ubiq; hanc simmetriam, ualetudinem dicimus, neq; omnis imbecillitas sensus, est somnus, nec omnibus partibus natura coniunctis, separatis dolor accedit, nec quibuscunque contrariijs rationibus inest dubitatio. Duodecima An inter effectiuum & id quod fit, uel inter actum & id cuius est actus non distinguatur: Separatio enim partium natura iunctarum non est dolor, sed affectio quædam quæ ex illa sequitur. Tertiadecima an aliquid addatur quod definitionem

nem castrat, ut factum ubi definitioni lineæ, communiter addunt, cuius extræma sunt duo puncta.

Quartadecima an ubi subiectum constituit, forma capiatur ueluti subiecto adueniens: ut ubi anima definitur actus corporis organici potentia uitam habentis, ubi ipsa non aduenit organico corpori, sed ipsa apparat, facit, et organizat simul, atq; uiuificat. Animatū.n. propriè est pars animalis quæ recipit animam, utpotè corpus quod idem sine anima inanimatum dicitur: ideò animal non uerè dicitur, animatum, sicut corpus coloratum non est corpus & color, sed corpus quod recipit colorem.

ANGVLVS DIFferentiæ.

II. Membrum.

IN *differentia uerò ubi totū uidetur consistere quod definitionis est formalis pars, utpotè qua specificus actus designatur, diligentißime inspicere oportet. Primò considerando an hæc sit positi generis differentia. Secundò an fortè non sit differentia, utpotè quia in diuisione aliquid illi oppositum non perspicitur. Tertiò si per ipsam genus non diuiditur. Quarto si cum hoc quod diuidit genus etiam speciem non constituat. Quintò si*

 oppo-

opposita differentia generi adueniens non est alicuius speciei constitutiua, neq; etenim hanc quæ posita est, specificam licebit appellare. Sexto si per ipsam genus tamquam per negationem diuiditur, uel ipsi negatio opponitur. Hic locus est suspectus. Septimò, Si non significat quale. Octauo si definito non insit nisi per accidens. Nono Si hæc generi potius attribuatur, ut esse sine latitudine tam bene longitudini quã lineæ tribui uidetur Aristoteli. Decimò si de ipsa genus, prædicatur hoc enim non dicitur de alijs quam de speciebus: q. si dicimus uerè rationale est animal, non intelligimus de ipsa differentia quæ adiectiuè significatur, sed ibi rationale, substantiuè capitur, quatenus uidelicet idem significat quod homo, qui est rationalitatis subiectum, idem de conuertibili prædicatione rationalis cum homine, & prædicatione de cæteris inferioribus esse iudicium intelligit Aristot. Vndecimò Si non sit specie prior, sequi enim oportet post ipsum cuius diuisiua, & illud cuius est constitutiua præcedere. Duodecimò si alius generis inueniatur esse differentia. Tertiodecimò si cum ponatur eius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid, sicut enim scientia est ad aliquid, ita & actiuum, contemplatiuum, et effectiuum, dicit Aristoteles. Quartòdecimò si differentiæ definitio aliæ etiam rei conueniat.

Hactenus

Hactenus benè. Addit exemplum suspectum Aristoteles, dicens. Vt qui dixit imparē numerū esse numerū habentem mediū, quia mediū habere conuenit lineæ & corpori, & orationi. At dicimus nos quod hæc differentia sub genere numeri est potissima & nullam recipiens reprehensionem. esset autem uaga differentia, si ibi, numerus sumatur iuxta rationem æquiuocam propriæ & methaphoricæ significationi iuxta genus multiplex. Ideò non est pro ueritate leuiter exagitandus & assumendus iste locus.

ANGVLVS IDENTITATIS.

III. Membrum.

HVC etiam spectare uidetur ut ex opposita ueluti quadam ratione locos identitatis, differentiæ locis adiacentes intueamur. Sic. n. an definitio definito congruat descriptioq; descripto secundum generalem rationem iudicare licet. Consideretur ergo primò in coniugatis si illa sint idem, at

ut destruas, uel confirmes positorum identitatem: idem enim fortitudo erit atq; iustitia si nullam inter iustum fortemq; inuenias differentiam, itidem in oppositis concomitantibus, potentia actiua, paßiuaq;, agere ipso atq; pati. 2 An iuxtà comparationis gradus non differant. 3 Si ambo eidem eadem. 4 Si idem ambobus idem. 5 Si quæ uni accidunt & alteri. 6 Si quibus unum accidit & alterum. 7 Si idem utrisq; genus, uel eadem utriusq; species. 8 Si alterum intenditur remittiturq;, non utrumq; uel neutrum. 9 Si eidem utrumq; appositum non facit idem totum. 10 Si ab utroq; eodem sublato non remanent idem. 11 Si potest alterum esse sine altero. 12 Si non idem denotant nomen unius & oratio alterius. 13. Si oppositum cum opposito, & propositum cum proposito. 14 Si contrariæ differentiæ de contrarijs prædicantur.

Loca hæc cum definitionis locis mutuam sibi opem suppeditare, per se potest omnibus esse manifestum, neq; difficile est ad proprium, ad descriptionem & ubicumq; conuertibilem exercere intendimus prædicationem applicare. At in his omnibus illud est considerandum quod ubicunq; est pluralitas, uera identitas esse non potest: per ueram quippè identitatem plura esse desinunt: ubicunque igitur est distinctio & pluralitas necessarium est intelligere differentiam aut genere, aut specie, aut numero: & ubicunq; est proprius numerus

merus, propriaq; ratio & distinctio, non potest esse identitas & (per necessariam consequentiam) naturalis æqualitas, quidquid sit de logicis, mathematicis, methaphisicisq; communibus rationibus, quæ in species æqualitate & identitate quadam effusa communicantur: quod ita tamen est, ut omnia in habitudine mutua reciprocaq; ad uniuersale unum sint æquale & idem: at non ideò, iuxtà proprias rationes duo numero distincta poterunt usquiam esse idem æquale, magis quam duo poßunt esse simpliciter unum, quæ tunc poterunt exactè æqualia dici, quandò erunt unum. At uerò quando erunt unum non erunt æqualia, quia idem sibi non dicitur æquale: quare ubi distinctio & numerus est, neq; identitas esse potest nec æqualitas.

CAMPI BIVIA.

FAcultatem dignioris meliorisq; cognoscendi iudicandiq; oculis ratiocinij exposita campi biuia requirunt. Quocirca haud ineptè factum ubi ancipitis comparationis definiendæ notæ describuntur. Hic primò generaliter inspiciendum consulitur ad ipsum multiplicis quæstionis genus putà quid, quale, quantum, quo, undê, ad quid, cæterasq;, quibus sciscitari consueuimus notas, est animaduertendum. Secundò ad absolutorum prædicatorum genus. Tertiò ad genus respectiuorum.

Quartò ad omnis diuisionis distinctionisq; membra, quorum alterum certè melius. Quinto ad omnes cuiuscunq; generis terminos quos posses è quocunque discursa memoratisq; orationibus desumere. Sextò ad artificiosæ combinationis multiplicem rationem iuxtà formam quam in libro de Architectura Lulliana insinuauimus. Quibus omnibus alterum comparabile cum altero conferamus alterum altero minus uel magis præstans esse necesse est. Porrò specialium particulariorumq; locorum quæ ab Aristotele indicantur minimè contemnendam esse duco inspectionem. Quibus iubet inspiciendum. 1 Quid firmius & diuturnius. 2 Quid antiquius. 3 quid magis eligat prudens, bonus, studiosus. 4 Quid secundum meliorem disciplinam, sensum, ingenium, iudicium, sententiam, legem. 5 Quid propter se & quid propter aliud. 6 Quid in genere bono, quid in meliori genere, & quid fortè in non bono. 7 Quid per se, quid per accidens. 8 Quid per se boni causa, quid per aliud, atq; per accidens. 9 Quid melioris gratia. 10 Quid magis finis, quid magis ad finem. 11. Quid ipsum, quid alicuius bonum. 12 Quid natura, quid acquisitum, uel appositum. 13 Cuius oppositum fragibilius. 14 Quid meliori inest & honorabiliori. 15 Quid melioris proprium. 16 Quid fini propinquius, quid remotius. 17 Vtrum è duobus ad meliorem

liorem finem. 18 *Quid poßibile uel poßibilius, quid impoßibilius uel impoßibile.* 19 *Cuius finis extat melior.* 20 *Quid pluri ex proportione superat.* 21 *Quid per se honorabilius.* 22. *Quid melius ex utrisque sequatur.* 23 *Quid boni magis effectiuum, contrarijquè magis destructiuum.* 24 *Quid cum maiori consequèmur uoluptate, minorique tristitia.* 25 *Quid pro tempore accommodatius.* 26 *Quid omnibus pluribusúe constans temporibus.* 27 *Quid est quod habentes nihilo uel paucioribus indigemus.* 27 *Vtrum è duobus alterum includit.* 29. *Vtrius corruptio pernitiosior & fugibilior.* 30 *Quid bono propinquius & similius.* 31 *Vtrum è duobus bonis, meliori optimoq; similius.* 32 *Vtrum magis actiuum boni & mali minus destructiuum, & è conuerso.* 33 *Cui meliores adstant circumstantiæ.* 34 *Quid necessarium, quid utile.* 35 *Vtrum sine altero eligibilius.* 36 *Vtrum è duobus est quo carentem pudet minus, uel de cuius absentia poßis gloriari.* 37 *Quid propria uirtute, quid mutuata consistit.* 38 *Vtrum appositum alicui eidem tertio, magis bonum, & eligibilius.* 39 *Cuius eligibilior est copia, multitudo, abundantia.* 40 *Vtrum à tertio ablatum reddit ipsum minus.*

41 Quid

41 *Quod propter ſe & gloriam, quam quod propter horum alterum tantum.* 42. *Vtrum contrario, maloq́; impermixtius.* 43 *Quid ad omnia, quid ad aliqua, quid ad totum, quid ad partem boni conducat, uel ab omni, uel aliquo, uel parte mali abducat.* 44 *Quid quo, quid q, quid principale, quid instrumentale.*

